וועטער:
קלאר און זייער קאלט

The Only Jewish Newspaper in Western Canada Established 1910. Published DAILY

דאס אידישע וואָרט
THE ISRAELITE PRESS

THE GATEWAY OF THE WEST

זון אויפגאנג — 8.25
זון אונטערגאנג — 4.45

די איינציקע אידישע צייטונג אין מערב קאנאדע עטאבלירט אין 1910 דערשיינט יעדן טאָג

Vol. 20, No. 7. Winnipeg, Thurs. Jan. 9, 1930. Published daily except Saturday and Sunday. דערשיינט יעדן טאג חוץ שבת און זונטאג. דאנערשטאג ט׳ טבת, תר״ץ.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
JAN 15
ASTOR, LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

טערמאָמעטער פאלט ביז 58 אונטער נול אין די פריירים

יעדער רומענישער סטודענט וועט מוזן גאראנטירן גוטע אויפפירונג

(ספעצ. טעלעג. צו ד.א.וו. דורך "איטא")

בוקארעסט, יאנוו. 9 (איטא). — אויף א פארזאמלונג פון די פאליציי באאמטע פון יאסי, אונטער דער פארזיצערשאפט פונ׳ם בילדונגס מיניסטער קאסאשעסקו, אין באשלאסן געווארן צו פארלאנגען פון יעדן איינציקן סטודענט באזונדער א פערזענלאכע דעקלאראציע, אז ער וועט ניט באטייליקן זיך אין קיין אומרוהן. די וואס וועלן ניט דערפילן דעם צוזאג, וועלן שווער באשטראפט ווערן אין וועלן אויסגעשלאסן ווערן פון אלע אוניווערסיטעטן.

אויב די סטודענטן וועלן ווייטער אנהאלטן זייער סטרייק, וועט דער אוניווערסיטעט אין יאסי געשלאסן ווערן אויף דעם נאנצן יאר.

היינט וויכטיקע פארזאמלונג פון פאלקס געציינג קאמפיין

א וויכטיקע פארזאמלונג פון אלע טרער פונ׳ם פאלקס געציינג קאמפיין פאר די דעקלאסירטע אידן אין רוסלאנד וועט דורכגעפירט ווערן היינט (דאנערשטאג), 8.30 אונט. אין אפיס פון "דאס אידישע וואָרט". אלע די וואס קאנען העלפן אין דער ארבעט זיינען איינגעלאדן.

די פארזאמלונג וועט פארהאנדלען וועגען דער שנעלער פארענדרונג פון דעם איצטיקן קאמפיין און וועגן ווייטערדיקע אויסארבעט. זאמלער וועלן באריכטן פון זייער ביז־איצטיקע זאמלונגען.

היטלעריסטן אטאקירן חנוכה פייערונג

בערלין, יאנוו. 9 (איטא). — צען היטלעריסטן האבן אטאקירט א חנוכה פייערונג אין דער שטאט סווארברוקען, אראנ־זשרט פון דער "מזרח־אידישער געזעלשאפט. צוויי מיטגלידער פון דער עקזעקוטיווע זיינען צעשלאגן געווארן ביז באוסטלאזיקייט, אבער אויף אין היטלערישס אין שווער פארוואונדעט געווארן.

די כולינאנעס זיינען זיך צעלאפן אייער דער פאליציי אין געקומען. אן אויס־פארשונג ווערט דורכגעפירט.

זעקס "קולאקעס" פארארטיילט צום טויט אין ניקאלאיעוו

מאסקווע, יאנוו.9. — זעס "קולאקעס" (פארמעגלאכע פויערים) זיינען נעכטן פארארטיילט געווארן צום טויט אין ניקאלאיעוו, אויף דער קלאגע פון קאנטרערעוואלוציע. זיי זיינען באשולדיקט געווארן אין ארגאניזירן אן אטאקע אויף א פאראד פון "יונגע פיאנערן" (קאמוניסטישע "באי סקאוטס" און "נוירל נייטס").

איטאליענישער קרוין־פרינץ און כעלנישע פרינצעסן געהייראט

רוים, איטאליע, יאנוו. 9. — די חתונה פון פרינצעסן מארי־זשאזע, איינציקע טאכטער פון בעלגישן קעניג און קעניגין, און קרוין־פרינץ הומבערט פון איטאליע, איז דא נעכטן געפייערט געווארן מיט גרויס פאראד. אלע געקרוינטע קעפ וואס זיינען נאך פארבליבן אין אייראפע האבן זיך באטייליקט פערזענלאך אדער דורך פארטרעטער אין דער פייערונג.

דאס יונגע פארל האט נאך דער חופה צערעמאניע באזוכט דעם וואטיקאן און האט פארבראכט מיט׳ן פאבסט ארום 20 מינוט, קרינגדיק זיין ברכה און זיינע חתונה פרעזענטן.

די פייערלאכע פאראדן האלטן אן היינט א נאנצן טאג אין רוים.

קעלער פון ריטשארדסאן געביידע וועט געגראבן ווערן

א בוי דערלויבעניש פאר 50 טויזנט דאלאר איז נעכטן אויסגעגעבן געווארן פאר דעם קעלער פון דער ריטשארדסאן געביידע, מיין סטריט און פארטעדזש עוו. וואס ווערט געפאלאנט צו זיין 16 שטאק הויך און וועט זיין די גרעסטע אפיס געביידע אין ווינניפעג.

ווינניפעג האט קעלטסטן טאג פאר די לעצטע אכט יאר

די קאלטע כוואליע וואס האט ארומגעכאפט די פריירים האט נעכטן דערגרייכט דעם נידעריקסטן פונקט אויפ׳ן טערמאמעטער דעם ווינטער. ווינניפעג, מיט א מינימום טעמפעראטור פון 35 אונטער נול און מיט באריכטן פון נאך נידעריקערע טעמפעראטורן אין די אויסערלאכע טיילן פון שטאט, האט נעהאט דעם קעלטסטן טאג זייט 1922, ווען דער טערמאמעטער האט איינמאל דערגרייכט דעם דאזיקן פונקט.

ווינניפעג איז אבער געווען פארהעלטנסמעסיק ווארם אין פארגלייך מיט קעסאק, סאסק., וואו די טעמפעראטור איז געפאלן ביז 58 אונטער נול. פרינס־אל־בערט האט געהאט 54, און ראסעל, מאנ., 50 אונטער נול.

ברעדאן האט פארדעגיסטרירט 45 אונטער נול, דהי פעס 44, און בעטלפארד 42.

די קאלטע כוואליע באוועגט זיך איצט אין דער ריכטונג פון מזרח. קעגנארא, אנט. האט נעהאט נעכטן 31 אונטער נול; קאק־ריין, 20, און פארט־ארטון, 12.

טאראנטא האט דערווייל נעהאט נעכטן 26 איבער נול, און מאנטרעאל — 36, מיט פיר גראד איבער דעם פראסט פונקט.

גרינבוים גרופע זינט אין פוילישער ציונים־טישער ארגאניזאציע

(ספעציעל פאר "דאס אידישע וואָרט")

וואַרשע, יאנוו. 9 (איטא). — די גרינבוים גרופע האט אפגעהאלטן א זיץ אין די וואלן צום צענטראל קאמיטעט פון דער פוילישער ציוניסטישער ארגאניזאציע. דאס וויזט, אז די פוילישע ציוניסטן ווערן גענויגט צו דער ראדיקאל־ציוניסטישער ריכטונג, און דאס וועט פאר א לאנגער צייט מאכן אוממעגלאך די פאראייניקונג פון די ציוניסטישע ארגאניזאציעס פון קרוין־פוילן און פון גאליציע.

לואיס גאן טרעט אריין אין זיין ברודערס פאבריק

מר. לואיס גאן, וועלכער איז געווען פארבונדן מיט דער "קע. בי. בי. מאנופעקטשורינג קא.", אנאנסירט, אז ער האט זיך איצט פארבונדן מיט דער "גאן גארמענטס מאנופעקטשורערס לימיטעד" וועלכע פאבריצירט מענערשע און אינגל־שע הויזן, אין 90 אלבערט סטריט, ווינ־ניפעג.

רומענישע פויערים רעגירונג האט כמעט גארנישט ניט געטאן פאר אידן ניט צו סענאטאר עבנער

ר׳ איז אבער דירעקט ניט שולדיק (פאר סטודענטישע ראיאט

בוקארעסט, יאנוו. 8 (איטא). — אין אן אינטערוויו מיט דער איטא, האט סענאטאר עבנער, פארזיצער פונ׳ם אידישן פארלאמענטארישן קלוב, דערקלערט, אז דער רעגירונג פון פרעמיער מאניו איז פאר א יאר צייט געלונגען מיט איר איינפלוס צו האלטן אין פארהעלטענמעסיקער אדרענונג די קוויסטישע סטודענטן. לעצטנס זיינען אבער די אנטיסעמיטישע עקסקעסן ווידער באניים געווארן.

דאס איז דערפאר, האט סענאטאר עבנער דערקלערט, ווייל, ערשטנס, עקזיסטירט די אנטיסעמיטישע מעגנאטעטס אין געוויסע רומענישע אינטעלעקטועלע קרייזן; צווייטנס, צוליב די העצעס וואס ווערן אנגעפירט פונ׳ם קוזיסטישן צענטער, פון יאסי, און, דרייטנס, צוליב דער הערשנדיקער עקאנאמישער נערדריקטקייט און אומצופרידנהייט פון דער באפעלקערונג, וועט ווערט, און געוויינלאך, גע־ריכטעט קעגן אידן.

סענאטאר עבנער גלויבט אויף אין דער וואהרשיינלאכקייט, אז די אפאזיציע צו דער רעגירונג שטיצט דירעקט אין אומ־דירעקט די קוויסטישע באוועגונג, כדי צו שאפן שווערקייטן פאר דער רעגירונג און פירן צו איר דורכפאל.

די איצטיקע רעגירונג, זאגט דער סענאטאר, וויל ניט קיין עקסצעסן, אבער זי באנוצט זיך ניט קעגן די בויאנעס מיט זייער איינגעגעס וואפן און דריקט ניט אונטער דעם אנטיסעמיטיזם מיט מאכט. די סטודענטישע עקסצעסן זיינען דערווייל געבליבן ניט באשטראפט, און דאס דערמוטיקט די קוזיסטן צו ווייטערדיקע אויסברוכן.

דאס פארגאנגענע יאר, האט סענאטאר עבנער ווייטער געזאגט, האט געבראכט זייער ווייניק ממשות׳דיקע דערגרייכונגען פאר די אידן. זיי האבן בלויז געקראגן א קליינע סובווענציע פאר רעליגיעזע באדערפענישן, וואס מאכט אויס ניט מער

מזל טוב

א זון נעבאהן צו מר. און מרס. ה. קאנטאר, 186 גלענוואוד קרעסענט. מר־טער און קינד און גוטן צושטאנד אין סט. דזשאָזעפס האספיטאל.

טויטע מיידל שטייט אויף תחית המתים און שטארבט ווידער

האוואנא, יאנוו. 8. — אדעלאידא דעלגארא, 16 יאר אלט, איז געשטארבן און איז אויפגעשטאנען תחית המתים און איז ווידער געשטארבן.

די דאזיקע געשיכטע האט זיך געטראפן אין א קליין שטעטל אין באראקאא, ווען דאס מיידל איז געלעגן א "טויטע" אין א קאסטן, פארטיק׳ באערדיקט צו ווערן האט זי זיך אויפגעהויבן און איז אפגעגאנגען עטלאכע טריט און אין אנ־דערעפאלן טויט.

די דאזיקע פאסירונג האט אנגעזוכרפן א שרעק אויף אלע פארזאמלטע ארום דעם טויטן קאסטן. דאקטוירים זיינען באלד ארויסגערופן געווארן און זיי האבן זי דערקלערט טויט ווי אלע טויטע. אין דעם פריידדיקן פאל מיט דער מיידלס "טויט" האבן די דאקטוירים דערקלערט אז זי איז ווארשיינלאך בלויז געווען אין א הין־דער פלעם, אדער אין א באוואוסטלאזן צושטאנד.

פוילישער פרעמיער קומט אויף באזוך צו סאקאלאוו אין וואַרשע

וואַרשע, יאנוו, 8 (איטא). — דער פוי־לישער פרעמיער מיניסטער, קאזימיר באר־טעל, און אויך דער אינערן מיניסטער, יאַ־זעווסקי, האבן באזוכט סאקאלאוון, וועל־כער געפינט זיך איצט אין וואַרשע. דאס האבן די מיניסטערן אפגעראנקט דעם ציון־פירער פאר זיין באזוך ביי זיי מיט אייניקע טעג צוריק.

די הינע אידישע קאמוניסטן האבן ארויסגעלאזט פראקלאמאציעס קעגן סאַ־קאלאוון, אנרופנדיק אים "דער אגענט פון דעם ענגלישן אימפעריאליזם".

אוקראינער יעווסעקציע קעגן פארפאלגונגען אויף דעקלאסירטע אידן

נעמען אן רעזאלוציע קעגן באשלוסן פון מאסקווער און מינסקער יעווסעקציעס

(ספעציעלע טעלעגראמעס צו "דאס אידישע וואָרט" פון "איטא")

מאסקווע, יאנוו. 8 (איטא). — די פלעגאראע סעסיע פון דער אוקראינער יעווסעקציע, בטראכטנדיק די לאגע פון דעקלאסירטע אידן, האט אנגענומען א באשלוס, וועלכן איז אין קעגנזאץ צו דעם באשלוס פון די יעווסעקציעס פון מאס־קווע און פון ווייס־רוסלאנד.

בעת די לעצטע טרייבן איצט ארויס די בעל־מלאכה׳ס וואס זיינען אמאל געווען הענדלער פון די קאלעקטיוון און פארוואנדלט־זיי אזוי ווידער אין דעקלא־סירטע, האט די אוקראינער יעווסעקציע אנגענומען א רעזאלוציע וואס דריקט אויס קאטעגאריש קעגנערשאפט צו דעם דאזיקן סיסטעם פון מאסקווע און פון מינסק, זיי פארערן, אז די דעקלאסירטע אידן זאל געגעבן ווערן די מעגלאכקייט צו ווערן פראדוקטיווע מענשן, אפילו ווען זיי האבן ניט קיין וואל־רעכט צו די סאַ־וועטן.

די רעזאלוציע לויטעט טיילווייז: "די אלגעמיינע פאליטיק פון אויסשלי־סן רעגירונג אין פריידיקן אויפן לאנד אנגע־נומען אן רעזאלוציע קעגן באשלוסן פון מאסקווער און מינסקער יעווסעקציעס

(ספעציעלע טעלעגראמעס צו "דאס אידישע וואָרט" פון "איטא")

מאסקווע, יאנוו. 8 (איטא). — די פלעגאראע סעסיע פון דער אוקראינער יעווס־סעקציע, בטראכטנדיק די לאגע פון די דעקלאסירטע אידן, האט אנגענומען א באשלוס, וועלכן איז אין קעגנזאץ צו די באשלוסן פון די יעווסעקציעס פון מאס־קווע און פון ווייס־רוסלאנד.

בעת די לעצטע טרייבן איצט ארויס די בעל־מלאכה׳ס וואס זיינען אמאל געווען הענדלער פון די קאלעקטיוון און פארוואנדלט־זיי אזוי ווידער אין דעקלא־סירטע, האט די אוקראינער יעווסעקציע אנגענומען א רעזאלוציע וואס דריקט אויס קאטעגאריש קעגנערשאפט צו דעם דאזיקן סיסטעם פון מאסקווע און פון מינסק, זיי פארערן, אז די דעקלאסירטע אידן זאל געגעבן ווערן די מעגלאכקייט צו ווערן פראדוקטיווע מענשן, אפילו ווען זיי האבן ניט קיין וואל־רעכט צו די סאַ־וועטן.

די רעזאלוציע לויטעט טיילווייז:

"די אלגעמיינע פאליטיק פון אויסשלי־

שטאט באשעפטיקט א חיכשע צאל ארבעטס־לאזע

אלדערמאן דויט. בלומבערג, פארזיצער פון דעם אויסבעטערונג קאמיטעט האט נעבטן דערקלערט אז 320 מענשן מיט 25 טיפס ארבעטן צו רייניקן די גאסן.

"דאס מיינט אז היינט צו טאג ארבעטן מער מענשן אין דעם סטעף פון דעם שטאַ־טיקן אינזשינער, איידער אין דער צייט פון דער זומערדיקער קאנסטרוקציע — האט עגעזאנט אלדערמאן בלומבערג, און ער האט צוגעלייגט אז וואס עס איז שייך דעם אויסבעטערונג קאמיטעט און דעם שטאַטיקן אינזשינער, ווערן אלע מיטלען אנגעוענדעט צו פארזארגן מיט ארבעט די יעניקע וואס נויטיקן זיך אין דעם.

(::)

פויפסט שיקט ברכות צו מיטגליד פון בודאפעסטער אידישער קהלה פרעזידיום

בודאפעסט, יאנוו. 8 (איטא). — דער קאטוילישער פאבסט האט היינט צוגע־שיקט זיינע ברכות צו דעם מיטגליד פון דעם פרעזידיום פון דער אידישער קהלה אין בודאפעסט, יודזשין ווידא, וועלכער איז דער דירעקטאר פון קוילן־גרובן; דער־פאר וואס זיין קאמפאניע האט אויפגע־בויט א קירך פאר די ארבעטער פון די גרובן.

אין דעם בריוו וואס ווידא האט געקראַ־גען פון דעם פויפסטלאכן סעקרעטאריאט ווערט געזאגט: "דער פאבסט פרייט זיך מיט אייער טאט. וואס וועט ברייגנען גוטס צו א סך פון זיינע רעליגיעזע קינ־דער. ער בעט גאט פאר אייערטווענן גאנץ שיקט אייך און אייער פאמיליע ברכות".

(::)

אנטיסעמיטיזם אפגעשוואכט אין דרום אפריקע

קייפטאון, יאנוו. 8 (איטא). — אז דער אנטיסעמיטיזם אין דרום־אפריקע איז לעצ־טענס שטארק אפגעשוואכט געווארן, האט דא דערקלערט דער פרעזידענט פון "דזשו־איש בארד אף דעפיוטיס" אין זיין רעדע, וואס ער האט היינט דא געהאלטן אויף דער זיצונג פון דעם 58טן קאנגרעס פון דער דרום־אפריקאנער "בארד", וואס האט זיך דא געכטן געעפנט אין דעם ציונס־טישן זאל.

רעווערענד לואיס, דער מעיאר פון קייפ־טאון, האט באגריסט די דעלעגאטן און האט געלויבט די אידן פאר זייער ביי־שטייערונג צום פראגרעס פון אפריקע.

(::)

ערשטער אידישער מוזיי אין איטאליע געעפנט

ליווארנא, איטאליע, יאנוו. 8 (איטא). דער ערשטער אידישער מוזיי אין איטא־ליע איז מאנטאג געעפנט געווארן אין דער שטאט ליווארנא. דער מוזיי וועט אנט־האלטן וויכטיקע דאקומענטן בנוגע דעם לעבן פון דיר אידן אין שפאניע, פארטוגאל און איטאליע, און אויך א גרויסע צאל אי־דישע קונסט־ווערק.

דער אידישער מוזיי אין ליווארנא פאר־נעמט די געביידע פון דעם היסטאריש־רבני׳שן טריבונאל אין איטאליע.

היטלעריסט מוז צאלן שטראף פאר באליידיקן אידישע רעליגיע

(ספעצ. טעלעג. צו ד. א. וו. דורך "איטא")

בערלין־יאנוו. 9 (איטא).— דער רייכס געריכט האט באשטעטיקט די שטראף פון טויזנט מארק קעגן דעם היטלעריסטישן דעפוטאט לעי וועלכער האט באליידיגט די אידישע רעליגיע, באהויפטזעך, אז דער תלמוד שרייבט פאר דיטאלן מארד.

דער באשלוס פונ׳ם העכסטן געריכט אין לאנד איז פרינציפיעל זייער וויכטיק.

דער לעצטער ארעסטירטער פאר באַ־טייליקן זיך אין׳ם מארד פון וואלטער ראַ־טענו, דער שאפער פונ׳ם מערדער אור־טאמאביל, טעכאו, איז היינט באנגאדיקט געווארן אין באפרייט געווארן.

ס. פי. אר. וויל ברייגנען אנטלאפענע פון רוסלאנד שוועדישע פויערים

שטאקהאלם, שווידן, יאנוו. 9. — די קעקעדיגן פאסיפיק איינזבאן האט אנגע־באטן א הולאה פון 150 טויזנט דאלאר צו 62 שוועדישע פויערים וואס זיינען אנט־לאפן פון רוסלאנד, צו דערמעגלאכן זיי צו קאלאניזירן זיך אין קאנאדע.

די דאזיקע פאמיליעס זיינען א טייל פון א גרופע פון 900 נפשות, וואס זיינען אנטלאפן פון רוסלאנד, וואו זיי האבן אי־בע־גרעלאזן זייער דארף נאמאלסווענסקבי אונטער׳ן דרוק פון די סאוועטישע גזירות, און האבן זיך צוריקגעקערט קיין שווידן, פון וואנען זייערע אור־עלטערן האבן אויס געוואנדערט קיין רוסלאנד מיט 150 יאר צוריק.

די מייסטע פון די פליכטלינגען פאר־בלייבן אין שווידן. די 62 פאמיליעס אבער ווילן וואנדערן ווייטער, ווייל אין שווידן איז שווער צו באקומען באריינ־דיקע לאנד חלקים. זיי באטראכטן איצט דעם אנבאט פון דער סי. פי. אר. צו קומען און באזעצן זיך מיט איר חיקה אין קאנאדע

(::)

פרעמיער מאקדאנאלד אפטימיסטיש ווענן פלאטן קאנפערענץ

לאנדאן, יאנוו. 9. — פרעמיער מאק־דאנאלד איז זייער אפטימיסטיש איבער די אויסזיכטן פאר דער רונענדער פלאַ־טען אנטוואפענונג קאנפערענץ פון די פינף גרויסמאכטן וואס וועט פאָרקומען אין לאנדאן דעם 21טן יאנוואר.

"איך בין זייער אפטימיסטיש ווענן די אויסזיכטן" — האט דער פרעמיער גע־זאגט — "עס איז אמת אז עס זיינען פאראן א פאר שווערקייטן צוליב די פאר שייידענע צושטאנדן פון די לענדער, אבער איך זע ניט קיין אורזאך צו מורא האבן אז מיר זאלן ניט קומען צו קיין אויס־גלייך".

(::)

כנסת ישראל סיסטערהוד קאָנ׳ צערט מארט 23

די כנסת ישראל סיסטערהוד בעט אונז צו מעלדן אז זייער יערלאכער קאנצערט וועט פארקומען זונטאג, דעם 23טן מארט. דער פלאץ וועט אנאנסירט ווערן שפעטער.

די כנסת ישראל סיסטערהוד בעט אלע וויניפעגער ארגאניזאציעס ניט צו מאכן קיין אונטערנעמונגען דעם טאג.

מיידל וואָס האָט פארשיקט איר פאָטער אין טורמע, ניט איצט צו אז זי האָט געזאגט ליגן

מעמפיס, טענ., יאנוו. 9. — מיס וויא־לא דויק, 19 יאר אלט, איז די טעג גע־קומען צו דער פאליציי אז האט זיך מורה געווען, אז די באשולדיקונג וואס זי האט געמאכט קעגן איר פאטער מיט פינף יאר צוריק און וואס האט געפירט צו דעם אז ער זאל פארארטיילט ווערן צו 25 יאר איצט פרובירן אויסקויפן אורע זינד קעגן אים, באפרייענדיק אים פון טורמע.

מיט פינף יאר צוריק, דען מיס וויאלא דויק אין נאך געווען 14 יאר אלט, האט זי אנגעלקאגט איר פאטער אין אטאקירן זי. דער גערעכט האט אים געפונען שולדיק ניש.

אין דעם שווערן פארברעכן, און האט אים פאר׳משפט צו 25 יאר טורמע. איצט זאגט זי, אז זי האט די גאנצע מעשה אויסגעטראכט, ווייל זי איז דאן געווען אויף אים אין גרויסע וועלט פלעגט זי ניט לאזן "ארומלויפן מיט אירע פריינט". אויס נקמה האט זי אויסגעטראכט דעם בלבול אויף אים.

מיס דויק פארט איצט קיין טעקסארקאנא, טעקסאס, וואו איר פאטער איז פאר־משפט געווארן מיט 5 יאר צוריק, און זי וועט פרובירן באפרייען אים פון געפענגנ־ניש.

אנטיסעמיטיזם אין פינלאנד טרייבט אידן צו זעלבסטמארד

העלסינגפארס, פינלאנד, יאנוו. 9 (איר־טא). — דערפאר וואס ער איז געווען א איד און נאך א סאוועטישער בירגער, איז לואיס לאבער, הויפט פראדוצירער פון דער פינלענדישער מלוכה אפעראַ, געפר־בען געווארן צו זעלבסטמארד.

ווען לאבער איז אנגעשטעלט געווארן צו דער פארוואלטונג פונ׳ם מלוכה׳ש־אפעראַ הויז, האט קיינער ניט געוואוסט זיין נאציאנאליטעט, ווייל די לעצטע צען יאר האט ער געוואוינט אין טשעכאסלאַ־וואקיע און מען האט אים אנגענומען פאר א טשעך. ערשט ווען ער האט זיך געווענ־דעט נאך א דערלויבעניש צו פארלייבן ליינגער אין פינלאנד האט מען זיך דער־ווארט אז ער איז ניט נאר א סאוועט־שער בירגער, נאר אויך א איד.

פון דאן אן האבן די אנטיסעמיטישע ארטיסטן אים אנגעהויבן רודפן, פאראור־זאכנדיק אים גרויסע אומאנגענעמלאכ־קייטן. די מאכט האט דערווייל אויף אפ־געזאגט זיך פון צו געבן אים די דערלוי־בעניש צו פארבלייבן ווייטער אין לאנד, און דאס איז געווען דער לעצטער קלאפ־ווען האט אים געטריבן צו זעלבסטמארד.

לאבער האט די לעצטע 20 יאר גע־וואוינט אין אויסלאנד, און ער האט ארומ־גענומען א סאוועטישן פאספארט ערשט לעצטן יאר, ווייל ער האט געוואלט באזוכן זיינע עלטערן אין רוסלאנד.

אין קווינס טעאטער

מארגן, פרייטאג און שבת אוונט, וועט לואיס קרעמער צוזאמען מיט דער קווינס טעאטער טרופע אויפפירן צום ערשטן מאל היינטיקן סעזאן, יעקב גארדינס "עץ הדעת", דראמע אין פיר אקטן.

כדי צו געבן אלעמען א געלעגנהייט צו זעהן די דאזיקע פארשטעלונגען, האט די קווינס טעאטער טרופע באשלאסן צו שפי־לען די דאזיקע צוויי אוונטן "ליידים פרייז".

די יעניקע, וועלכע זיינען באקאנט מיט יעקב גארדינס שאפונגען נויטיקן זיך ניט אין קיין דערקלערונגען. וועגן דער דאזיקער דראמע, און פאר די יעניקע, פאר וועמען יעקב גארדינס דראמען זיינען פרעמד — איז כדאי צו קומען און באקאנען זיך מיט איינער פון זיי.

מזרח אירופע

אין פולין

אין ליטע

אין לעטלאנד

אין רוסלאנד

אין רומעניע

אין ארגענטינע

אין פאלעסטינע

פאלעסטינער פראגע פארהאנדלט אין קאָנגרעס אין וואשינגטאָן

וואשינגטאָן, יאנוו. 8 (איטא). — קאָנגרעסמאן דיקשטיין פון נויריארק, אין דער ערשטער רעדע אין אמעריקאנער קאָנגרעס וועגן דער פאלעסטינער פראגע נאך די לעצטע געשעענישן, האט היינט געפאדערט, אז אן אינטערנאציאנאלע אומפארטייאישע קאמיסיע, מיט אמעריי־ניקסטנס איין פארטרעטער פון די פאר־אייניקטע שטאטן, זאל באשטימט ווערן אויף אויספארשן די אורזאכן פון די לעצ־טע ראיאטן און וואס זאל רעקאמענדירן די מיטלען אויף אויסמיידן אזעלכע אין דער צוקונפט.

קאָנגרעסמאן דיקשטיין האט אין זיין רעדע אפעלירט צו ענגלאנד, אז זי זאל גרינדן א אידישע מיליץ אין ארץ־ישראל ווי א טייל פון איר רעגלמענטירונג פון פאלע־צייאישער אפטיילונג, און צו דערלויבן די אידן צו באוואפענען זיך פאר די צוועקן פון זעלבסטשוץ אונטער געוויסע נאראנ־טיעס. ער האט אויך פארלאנגט די פולע באשטראפונג פון אלע וואס׳ האבן אנ־געפאנגען די אטאקעס און די העצער, און ענדיגנדיק מיט די רעגירונגס כאאמטע, וואס זיינען ניט געווען געטריי צו זייע־רע פליכטן, און אויך אז די רעגירונג זאל אויסבויען צוריק אלע וואס איז חרוב גע־ווארן אין די אומרוען אויפ׳ן חשבון פון דער רעגירונגס קאסע.

בריינגינס גרופע זינט אין פוילישער ציונים־טישער ארגאניזאציע

(ספעציעל פאר "דאס אידישע וואָרט")

וואַרשע, יאנוו. 9 (איטא). — די גרינ־בוים גרופע האט אפגעהאלטן א זיץ אין די וואלן צום צענטראל קאמיטעט פון דער פוילישער ציוניסטישער ארגאניזאציע. דאס וויזט, אז די פוילישע ציוניסטן ווערן גענויגט צו דער ראדיקאל־ציוניסטישער ריכטונג, און דאס וועט פאר א לאנגער צייט מאכן אוממעגלאך די פאראייניקונג פון די ציוניסטישע ארגאניזאציעס פון קרוין־פוילן און פון גאליציע.

(::)

לואיס גאן טרעט אריין אין זיין ברודערס פאבריק

מר. לואיס גאן, וועלכער איז געווען פארבונדן מיט דער "קע. בי. בי. מאנו־פעקטשורינג קא.", אנאנסירט, אז ער האט זיך איצט פארבונדן מיט דער "גאן גארמענטס מאנופעקטשורערס לימיטעד" וועלכע פאבריצירט מענערשע און אינגל־שע הויזן, אין 90 אלבערט סטריט, ווינ־ניפעג.

מיידל ווערט ארויס פון ניו־יארק, אין דער ערשטער רעדע אין אמעריקאנער קאָנגרעס

ווענן דער פאלעסטינער פראגע נאך די לעצטע געשעענישן, האט היינט געפאדערט, אז אן אינטערנאציאנאלע אומפארטייאישע קאמיסיע, מיט אמעריי־ניקסטנס איין פארטרעטער פון די פאר־אייניקטע שטאטן, זאל באשטימט ווערן אויף אויספארשן די אורזאכן פון די לעצ־טע ראיאטן און וואס זאל רעקאמענדירן די מיטלען אויף אויסמיידן אזעלכע אין דער צוקונפט.

אנגב - אזורחא

פון מארס

די נייע טעריטאריע

מיט איבער־פיר הונדערט יאר צוריק איז מען ארויסגעפאהרן פון שפאניע און מען האט אנטדעקט אמעריקע.

איצט איז מען ארויסגעפאהרן פון אמע־ריקע און מען האט אנדעקט — שפאניע!

דאס הייסט, וויסן האבן מיר אויך ביז איצט געוואוסט אז ס׳איז דא א שפאניע אויף דער וועלט.

ווענן אונז אידן, איז דאך אפגערעדט, — זי ליגט אונז גוט אין די ביינער, און אונז דערמאנט אין איר שטענדיק, אויב ניט עטוואס אנדערש, איז די "האווארא סעפארדיט", — די העברייאישע אויס־שפראך פון ארץ־ישראל, וואס שאפט א מחיצה ניט נאר צווישן די העברייאישע אידן און די אידישע אידן, נאר אפילן צווישן די העברייאישע אידן פון ארץ ישראל און די העברייאישע אידן פון "חוץ־לארץ".

אבער אויף די נויאים הערן פון צייט צו צייט פון שפאניע, אויב שפאניע אליין איז טויט ווי אלע טויטע, האט זי אבער זייער א לעבעדיקן דיקטאטאר, וואס איז גוטער "פראנט פירדזש" מאטעריאל פאר צייטונגען.

האט מען אבער נאך נעדארפט אנטדעקן שפאניע, — ווי א לאנד פאר אידן!

* * *

און דער ניו־יארקער "טאג" האט ארויס געשיקט א קאלומבוס שפעציעל קיין שפא־ניע צו אנטדעקן די פאר אידן.

און דער "טאגיקער" קארספאנדענט קאלומבוס האט זיך דערשלאגן צום "טשיף" פון די אינדיאנער פונ׳ם מיר־נען די שפאניער, — צו פרימא דע ריי־ווערא, — און האט אים דערציילט דעם נאכצן אמת: "בעקומען אייך אנטדעקן".

אז פרימא דע ריווערא האט דערהערט אז עס האט צו טאן מיט אידן, איז ער געווארן זיכער ווי צוקער, — נאר ניט ער־נער הארטער, אומ׳ברחמנות׳דיקער דיק־טאטאר, וואס צעטרעט קענגער ווי וועַ־ריס.

— אידן? וואס רעדט איר! פאר די קארנע 450 יאר האבן מיר זיך אזוי פאר־ביינקט נאך אייך. ס׳נייט אונז מטמא אויס דאס חיות נאך אביסעלע אידן. אביסע־לע? — ניין, א סך. מיר דארפן א סך אידן. מיר האבן קענן אייך געזינדיקט, און האבן חרטה. אט, ווארט צו אביסעלע, מיר׳ן זיך מישב זיין מיט אונזערע מיני־סטארן, וואס מיר קאנען טאן, און וויפיל אידן מיר זאלן קריגן, און ווי אזוי״.

און אזוי ווייטער און ווייטער.

* * *

געדיינקט איר נאך די שפאניש־אמע־ריקאנער מלחמה?

אידן איבער נאר דער וועלט האבן גע־בראכט מיט נקמה צו זייער אלטן שונא, די שפאנען, און האבן מיט מריר דערי־ציילט לעגענדעס וועגן אירע גרויסע מפלות אין די שלאכטן.

אבער די גרעסטע נקמה זעען מיר איצט, ווען שפאניע שלאגט זיך על־חטא פאר אירע אמאליקע זינד, — און זאלן אלע אנטיסעמיטישע לענדער קוקן און לערנען א מוסר־השכל.

שפאניע מוז האבן די אידן נויטיק אום לעבן!

שפאניע אנערקענט, אז אין איר גרוי־סער ירידה פון א וועלט מאכט צו א פאר־ארימט, אומבאדייטנד מלוכה׳לע, איז שול דיק איר באציאונג צו דיר אידן.

שפאניע נויטיקט זיך אבער אין אידן ניט נאר דערפאר, וואס אידן וואלטן זי דערהויבן עקאנאמיש און קולטורעל, און וואלטן זי ארויסגעפירט פונ׳ם מיטלאל־טערלאכן קלעם אין וועלכן זי איז געבליבן שטעקן ביז היינטיקן טאג, נאר אויף ווייל זי לייטישע מלוכה מוז האבן אידן, כדי . . . צו דערהויבן די פאטריאטישע געפילן פון דער באפעלקערונג!

וואלט, למשל, דע ריווערס דיקטא־טארישער שטול נעדארפט אזוי וואקלען זיך, ווען עס זיינען דא אידן אין לאנד און מען קאן אויף זיי אנרייצן דעם חמון, ווי עס פירט זיך אין אלע לייטישע מדי־נות?

* * *

ניין, דע ריווערא מיינט מאקע באמת וואס ער זאגט צום "טאג" קארעספאנ־דענט, אז די שנאה צו אידן איז שיין לאנג שפורלאז פארשוואונדן געווארן פון שפאניע.

אבער דאס איז דאך שוין אן אלטער כלל: קיין אנטיסעמיטיזם איז ניטאו דארטן וואו עס זיינען ניטאו קיין אידן.

דער אנטיסעמיטיזם איז בעצם ניט קיין טעאריע, נאר א לעבעדיקער קאמפ מיטל קענן אידישע קאנקורענץ מצד מענ־שען וואס זיינען ניט פעאיק אויסצוהאלטן די קאנקורענץ, און אז ניטאָ קיין קאנקר רענץ און ס׳איז ניטאָ קיין אנטיסעמי־טיזם.

זאלן אבער קיין שפאניע אריבערקומען עטאאבע צענדליק טויזנט אידן — אוי וועט וועלן אנטיסעמיטיזם! דער מיטל־אלטערלאכער באדן איז דארטן זייער גינסטיק פאר דעם סארט פרי.

איי וואס, די אידן וועלן טאן גוטס די שפאניער מיט זייע קומען? האבן די אידן אויף געטאן גוטס די אראבער אין ארץ־ישראל, — און איר זעט דאך . . .

* * *

אגב האב איך ניט לאנג צוריק געליי־ענט וועגן אויסלענדישע אידן וואס וואוי־נען איצט אין שפאניע — באהאלטער־נערהייט, ווי מאראנען: צוליב דעם פא־נאטיזם פון דער באפעלקערונג, און צו־ליב דעם אלטן געזעץ פון פערדינאנד און איזאבעלא וואס פארבאט אידן צו וואוי־נען אין לאנד, — א געזעץ, וואס איז נאך ביז היינט ניט אָפּגעשאפן געווארן.

נו, איך ווייס ניט ווי איז אבער איך בין ניט באגייסטער איבעריקס פאר דער נ׳ אנטדעקטער "ערעיטאריע".

שוין בעסער ביראַ־בידזשאן, אדער נאר ארץ־ישראל, — ווען עס לאזט זיך נאר נעמען . . .

WED. JAN
Classi
PROF. S
LIGHTFO
Phone 86 06
Phone
WINNIPEG
347 Dupuy
U DR
1711 Scarth
HEL
Phone 686
WIN
1st Ave
Sheps
53 807
W. J. SC
311 McIntyr

THE ISRAELITE PRESS
of Western Canada.
The only Jewish Newspaper
אידישע וואָרט
Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year.
Est. 1910 Phones: 55 409—52 213
Winnipeg Manitoba

דער פּאָליטישער קריזיס אין עסטרייך

(פון אונזער קאָרעספּאָנדענט)

פון א. בן נחום

עסטרייך לעבט איצט איבער זייער א שאַרפן פּאָליטישן קריזיס. שוין ניט איינמאָל איז געווען א באַמענט, ווען די באַפעלקערונג פון דער קליינער פּרעראַטיווער רעפּובליק האָט מורא געהאַט, אז דער "היימאַט שוץ" אָדער דער "היימאַטשוץ", וואו עס גרופּירן זיך אַלע רעכטע עלעמענטן פון דעם לאַנד, וועלן מיט געוועלד אין די הענט דורכפירן א מלוכה־איבערקערעניש. און איבערנעמען די מאַכט צו זיך אין די הענט אריין. ניט איינמאָל האָט דאָס געשעענסטער פון א פאַרביסענער צווייטער מלחמה, פון טעג פון באַם אין טערער געשווענט איבער די קעפּ פון די אַנגעשראָקענע אייגוואוינער. מען קאָן זאָגן, אז נאָר א דאַנק דער קרוינער פאַרלייגן פון דעם איצטיקן ראש פון דער רעגירונג, ה' שאַבער, אין די סכנה איבערגעגאַנגען. און דאָס לאַנד קאָן האָבן אויף א מער רואיקערן עתיד. איך זאָג: קאָן האָבן. ווייל אין דער אמת'ן קאָן מען אין עסטרייך קיינמאָל ניט זיכער זיין מיט דעם מאָרגנדיקן טאָג, כל זמן עס געפינען זיך אין לאַנד די אייבער די ציין באַוואַפנטע אַרגאַניזאַציעס ("היימוועהרן") און דער סאָציאַליסטישער שער "שוץ־בונד"), וועלכע זיינען אימער גרייט זיך צו וואַרפן איינע אויף די אַנדערע. מען דערט אפילו איצט זייער א סך וועגן זייער אונזיכערונג. אָבער ניט אַזוי לייכט וועט דאָס געלונגען דעם ענערגישן שאַבער דאָס דורכצופירן אין לעבן.

פון וואַנען שטאַמט אָט דער דאָזיקער קריזיס און וואָס פאַר א סיבות האָבן אים צו געבן אַזא שאַרפן כאַראַקטער? דעם ענטפער אויף דעם מוז מען זוכן אין דער עסטרייכישער קאָנסטיטוציע. לויט איר, נייטראַלאַר, איז עסטרייך צעטיילט געוואָרן אויף אַכט באַזונדערע, גאַנצלאַך אַוטאָנאָמישע "לענדער", וועלכע זיינען, אין׳ם באַציִג צו די אינערלאַכע ענינים, מיט גאָרנישט ניט אָפּהייגיק פון דער צענטראַלער רעגירונג. אָט די לעצטע איז דורך דעם שטאַרק עגוזדן און באַגרעניצט דורכן פאַרלאַמענט. דעם נאַציאָנאַלן ראַט, דער ראַט באַשטימט די רעגירונג, און ניט דער פּרעזידענט פון דער רעפּובליק; דער דער ראַט, האַלט אָפּ זיינע זיצונגען אַן אויפהער און אַן זיין חסכמה קאָן די רעגירונג גאָרנישט אויפטאָן, ווייל זי פאַרמאָגט ניט דאָס רעכט צו אַרויסגעבן דעקרעטן אויף איר איינענער האַנט.

לויט דער קאָנסטיטוציע איז די חיפּס שטאַט פון דער פעדעראַטיווער רעפּובליק, ווין, אינערקענט גאָרנאָר אַלס א "לאַנד", אין באַזונדערן אַלע רעכט וואָס פליסן פון דאָרט אַרויס. באַלד נאָך דער רעוואָלוציע זיינען די סאָציאַליסטן געוואָרן די איינציקע פּאַרטייען, וועלכע האָבן אין דער רעגירונג, די רעגירונג, געפענטעט דורך דער קאָנסטיטוציע, האָט געוויס גאָרנישט געקאָנט טאָן צו אָפּהייגן די מאָרקסיסטישע תלמידים", וועלכע זאָרגן פון שטענדיק אָן נאָר פאַר אין טייל פון דער באַפעלקערונג: דעם אַרבעטער קלאַס, און די לעצטע האָבן די גאַנצע צייט ניט אויפגעהערט צו פּראָטעסטירן קעגן דעם דאָזיקן מצב, פאַרערגיק דיק פון דער רעגירונג, זי זאָל זיך זעען אַריינמישן אין די אינערלאַכע ענינים פון׳ם "לאַנד" ווין נאָר דערצו האָט מען געראַפט קודם־כל ענדערן די קאָנסטיטוציע. און אויסדם קאָן מען אַזוי לייכט ניט דורכפירן, ווייל, כדי מען זאָל קאָנען ענדערן א קאָנסטיטוציע, מוז מען האָבן אַן הסכם פון צוויי דרינטל שטימען — א צאָל, וואָס אַלע בורזשואַזע פּאַרטייען צוזאַמען גענומען פאַרמאָגן ניט, און וועלן אפשר קיינמאָל ניט פאַרמאָגן.

דער "היימוועהרן" האָט די גאַנצע צייט געדראָעט דאָס סאָציאַליסטן מיט א מאָרש אויף ווין און האָט אָפּט פאַרגעלייגט דער רעגירונג זיין היילף צו דורכפירן מיט כח די נויטיקע שנעיים, נאָר דערצו אין נאָר קיינמאָל ניט געקומען. ראַשיִן, איז דער "שוץ־בונד" געווען זייער שאַרף אין די ערשטע יאָרן נאָך דער רעוואָלוציע און, שנית, האָבן די רייכע אַליין מורא געהאַט זיך אָנצוטרויען דעם "היימוועהרן", וועלכער איז אין אָנגעפירט פון עקסטרעמע רעאַקציאָנערן פון׳ם לאַנד.

בינו לבינו זיינען דעם 15טן יולי, 1927 אויסגעבראָכן אין ווין די אומרוען, וועלכע האָבן די באַלשעוויקעס שיר ניט גע־בראַכט צו דער מאַכט. מען האָט דאַמאָלט באַשיינפערלאַך אַרויסגעזען, ווי ווייט אומעטיקיט און שוואַך׳ס איז די רעגי־רונג. נאָר א דאַנק דעם דעמאָלדיקן פעסטן ראש פון דער ווינער פּאָליציי, און דעם איצטיקן קאַנצלער שאַבער, איז די עסטרייכישע רעפּובליק אָפּגעראַטעוועט געוואָרן פון דעם באַלשעוויסטישן אויפ־שטאַנד. די סאָציאַליסטן האָבן צוליב דעם דאָזיקן אויפשטאַנד זייער פיל פאַרלאָרן אין זייער השפעה אויף דער עסטרייכי־שער באַפעלקערונג. מען האָט זיי לחלוטין ניט־באַשולדיקט אין דעם, אז דאָס האָבן זיי געבראַכט צו דעם אויסברוך פון די רודערנישן. מ׳האָט זיי נאָר קריטיקירט דערפאַר, וואָס זיי האָבן מיט א סך שווער געמאַכט שאַבערן אַז איינשטיין דאָס לאַנד און וואָס זיי האָבן געפירט קעגן אים און קעגן דער ווינער פּאָליציי א פאַר־ביס׳ענע אגיטאַציע.

פון דאַמאָלסט אָן הויבט זיך אָן דער אויפשוואונג פון׳ם "היימוועהרן". אונטער דער השפעה פון דעם קאַנצלער פון יענער צייט, דעם מאַניסטער סייפעל, ווערט דורך די רעגירונג, געפענטעט דורך דער קאָנסטיטוציע, האָט דער׳ באַפעלקערונג צו עמפּן קעגן דעם מאַרקסיזם און קעגן דעם אומגעלומ־פּערטער קאָנסטיטוציע. די אַנגעשראָקענע ניט סאָציאַליסטישע שיכטן פון׳ם פאָלק באַפן אויף מיט א באַזונדערער באַגייס־טערונג דעם קולקורא. די רייען פון דעם "היימוועהרן" ווערן גרעסער פון טאָג צו טאָג. ס׳פליסן איין אין זייערע קאַסעס אומעהויערע סכומים פון געלט. מען באַ־קומט מלבושים און געוועהר; ס׳הויבן זיך אָן צו באַוויין אין פאַרשיידענע שטעט אין דערפער, און אפילו אין דער ווינער שטאָט גופא, די דיסציפּלינאַרישע חיילות פון׳ם "פאַשיסטישן פליגל", וועלכע ווינ־דורך מאַניפעסטאַציעס אויסדריק זייעפ־דיק אַז אין דער אמת׳ן געוואָלט שוין וואָס גיכער קומען צו א קאָמפּראָמיס אויף א לענגאַרן וועג, איידער צו באַנוען געוועהר. בלויז די אַלטע מיטגלידער פון דעם "היימוועהרן", וועלכע געריינען נאָך די "גוטע צייטן" פון׳ם אַמאָליקן אימפּעריאַליזם, האָבן ליב צו אַרויסגיין אויף יעדער שריט און טריט זייער מלחמה שטימונג. די מאַיאָרי־טעט אָבער, די יונגע, די רייכע, די וועלכ־כע האָבן ערשט פריש געמאַכט זייער קר־מען צו דער רעכטער אַרגאַניזאַציע, שטיי־ען אָבער גאָר ווייט פון ראַדיקאַלע קאָמפּ־מישלען. אנשרעקן אביסל די מאַרקסיסטן, מיט פאַראַדן און מיט מאַניפעסטאַציעס, צעטומלען זיי מיט דעם קלאַנג פון כלי־זין, — מחיכא תתיא. נאָר באַלאַנגען זיין אין צו פאַרגיס׳ן בלוט, פאַלן אַליין אפשר א קרבן אויפ׳ן פעלד־שלאַכט, און אַריינ־שלייפערן דאָס לאַנד אין א מורא׳דיקן אָפּגרונט פון ליידן און פּיין, — ניין, אויף דעם האָט קיינער פון די "היימוועהרן" גבורים קיינמאָל קיין גרויסן חשק ניט גע־האַט. די קעפּ פון דעם רעכטן פליגל וויינען דאָס גאַנץ גוט און זיי זיינען דערפאַר גרייט אויף געוויסע תחומים, אבי די קאָנ־סטיטוציע זאָל וואָס גיכער פאַרבעטן ווערן.

פאַר׳די סאָציאַליסטן, פון דער צווייטער זייט, האָט אויף בעסער געלוינט צו פאַרענדיקן וואָס גיכער מיט דער אַנגע־שטרענגטער לאַנג. און דאָס האָבן זיי גע־דאַרפט טאָן צוליב זייער ווינטיקיקע טע־מים, ווייל, די מאַרקסיסטן זיינען געווען מער ווי איבערצייגט, אז אויב שאַבער וועט דורכפאַלן אין זיין מיסיע, וועט גע־וויס וואַגען, דער מלחמה מיניסטער, קר־מען צו דער מאַכט. אָט דער לעצטער איז שוין גאָר אַן אַנדער מענש. ער וועט שוין ניט וועלן באַנוצן שכל און חכמה, בכדי צו זיין, — אַלע אידן זיינען צופרידן, — זאָגט יאַנקל מיט א זיכערן טאָן, — און דערביי פאַרלירט ער ניט קיין צייט, ער וואַרפט אַן אויסמיידן אין זיין מיסיע, וועט גע־וויס וואַגען, אַז דאָס האָבן זיי גע־דאַרפט טאָן צוליב זייער ווינטיקיקע טע־מים, ווייל, די מאַרקסיסטן זיינען געווען מער ווי איבערצייגט, אז אויב שאַבער וועט דורכפאַלן אין זיין מיסיע, וועט גע־וויס וואַגען, דער מלחמה מיניסטער, קר־מען צו דער מאַכט. אָט דער לעצטער איז שוין גאָר אַן אַנדער מענש. ער וועט שוין ניט וועלן באַנוצן שכל און חכמה, בכדי דערווייל אויף א חדש, אָבער גלויבט מיר, מ׳וועט שוין אין יפו מער ניט גיין שעכ־טען . . . און ווייסט איר וואָס איך וועל אייך זאָגן, איך זאָג אייך, אז די רעגירונג איז נאָך ניט געווען זיכער צו די קאַצעס ווען׳ם זיך אייגנהאַלטן, האָט זי געוואַרט ביז ביינאַכט, ווייל ווי איז דאָס טאָקע געהערט געהערט געוואָרן, אז א קצב זאָל זיך איינ־האַלטן אין ניט שעכטן דאָנערשטאָג אויף שבת? . . .

— אין גאָס טומלט זיך. עס דערהערן זיך פרייד אויסגעשריען. קצבים האָבן גע־זונט, שרייט מען הורא! קלינגט דער חזי־רא, פונקט ווי אין יענע טעג ווען די באַל־פור דעקלאַראַציע איז געגעבן געוואָרן: מען שעכט שוין! מען שעכט שוין! צוויי וואָכן געוואָרן און מאָרגן וועט שוין זיין פרייש! בשר . . . פלייש! . . .

— אָבער זע נאָר יאַנקל, ברודער, א נאַנצע שטאָט פרייט זיך, זעט א שמחה, אויסגעפירט . . . די אַראַבער פון יפו האָבן געכאַפּט א מפּה, אָבער ווייסט ווער אין תל־אָביב עס פרייט זיך שוין נאָך ניט פון דעם זיג?

— ניט אמת! — קאָכט זיך יאַנקל, אין־נען . . .

איז שוין גרויס מיט די אויגן יענעם דורס צו זיין, — אַלע אידן זיינען צופרידן, — זאָגט יאַנקל מיט א זיכערן טאָן, — און דערביי פאַרלירט ער ניט קיין צייט, ער וואַרפט אַן אויסמיידן אין זיין מיסיע, וועט גע־וויס וואַגען, אַז דאָס האָבן געפונען חן ביי גאָט אין די אויגן, פאַרלאָזן דאָס בלוטיקע לאַנד אין׳ציט און אייערע אויגן האָבן ניט געזעען דעם גרויסן אומגליק פון איי־ער פאָלק, האָבן ניט געזעען האָסן קעפּ און שפּאַלטן בייבער, האָבן ניט געזען אַרויסרייסן קינדער פון מוטערס אַרעמס און אַראָפּוואַרפן פון די זעקס שטאָקן, און אייערע פיס האָבן ניט געשפּאַנט אויבער טויטע ערפּער, זיינען ניט געגאַנגען ביי די קעבעל אין בלוט און ביז די קני אין פעדערן און שערבלאַך, — איר זאָלט דאָס קיינמאָל ניט זעען. שוין זשע וועט איר ציקוקן ווי אייערע ברידער טרינקען זיך אין׳ זייער בלוט און טרערן און וועט אונז אויסגעמאַגערט קעלבלאַך. ער פירט זיי צו דער שחיטה. ער אַליין, דער קצב, גייט פאַראויס כמעט ווי דער אָנפירער פון א פייערלאַכן פאַראַד, די קעלבלאַך נאָך מיט אַן פון׳ן צייט צו צייט שרייט ער הייזעריק אַרויס מיט פרייד צום עולם אויף די גא־סען:

— מיר האָבן געזיגט! מען שעכט שוין! די קעלבלאַך לויפן, שפּאַרן זיך נאָר ניט אין, זיי ווייסן ניט, אז דאָס פירט מען זיי צו דער שחיטה, שוין צוויי וואָכן ווי זיי שטייען ביי דעם קצב אין שמאַל אויף אַלעם פאַרטיק און פון וואַנען זאָל זיי דאָס איינפאַלן פלוצלונג, אז מ׳רעכנט זיי ניט פאַר קיין קי צו האָדעווען? לויפן זיי מיט פרייד אין מיטן פון דער פאַרנע־אַרויסשטרעקנדיק די האַנט פון א לויפנ־דיק שיפל אויפ׳ן טייך.

די שטאָט תל־אָביב איז פאַרלייגט מיט א גרויען נעפּל. די נאַכט האָט זיך געראַנ־געלט מיט דער פייכקייט און זי ניט גע־קאָנט באַזיגן. עלעקטרישע לעמפּעלאַך אויף די נאַסן האָבן ווי געלונען אויף די טונקלע נאַסן. דער געפּידער אין שטאָט איז גרויס, א קליניקייט, אַזאַ זיי׳ן שוין צוויי וואָכן ווי די רעגירונג וויל דאָס צווינגען די אידן צו שעכטן דוקא אין יפו, ביי די אַראַבער אין זייער שעכט הויז און א שטאָט א גאַנצע האָט געזאָגט "ניין" — וואָס הייסט עפּעס אַנשטאָפּן די אַרא־בער מיט טויזנטער פונטן, אז מען קאָן אין דער אייגענער שטאָט שעכטן? און דערפאַר איז טאַקע די שמחה אַזוי גרויס. אידן האָבן געזיגט.

אויף דער ברייטער אַלענבי גאַס באַ־ווייזט זיך א דעמאָנסטראַציע: א קצב פירט אין שעכט הויז דריי אויסגעמאַגער־טע, פאַרדאַרטע קעלבלאַך. ער פירט זיי צו דער שחיטה. ער אַליין, דער קצב, גייט פאַראויס כמעט ווי דער אָנפירער פון א פייערלאַכן פאַראַד, די קעלבלאַך נאָך אים און פון צייט צו צייט שרייט ער הייזעריק אַרויס מיט פרייד צום עולם אויף די גא־סען:

— מיר האָבן געזיגט! מען שעכט שוין! די קעלבלאַך לויפן, שפּאַרן זיך נאָר ניט אין, זיי ווייסן ניט, אז דאָס פירט מען זיי צו דער שחיטה, שוין צוויי וואָכן ווי זיי שטייען ביי דעם קצב אין שמאַל אויף אַלעם פאַרטיק און פון וואַנען זאָל זיי דאָס איינפאַלן פלוצלונג, אז מ׳רעכנט זיי ניט פאַר קיין קי צו האָדעווען? לויפן זיי מיט פרייד אין מיטן פון דער פאַרנע־אַרויסשטרעקנדיק די האַנט פון א לויפנ־דיק שיפל אויפ׳ן טייך.

די שטאָט תל־אָביב איז פאַרלייגט מיט א גרויען נעפּל. די נאַכט האָט זיך געראַנ־געלט מיט דער פייכקייט און זי ניט גע־קאָנט באַזיגן. עלעקטרישע לעמפּעלאַך אויף די נאַסן האָבן ווי געלונען אויף די טונקלע נאַסן. דער געפּידער אין שטאָט איז גרויס, א קליניקייט, אַזאַ זיי׳ן שוין אין האַלט פון דער רעגירונג ווייל דאָס צווינגען די אידן צו שעכטן דוקא אין יפו, ביי די אַראַבער אין זייער שעכט הויז און א שטאָט א גאַנצע האָט געזאָגט "ניין" — וואָס הייסט עפּעס אַנשטאָפּן די אַרא־בער מיט טויזנטער פונטן, אז מען קאָן אין דער אייגענער שטאָט שעכטן? און דערפאַר איז טאַקע די שמחה אַזוי גרויס. אידן האָבן געזיגט.

אויף דער ברייטער אַלענבי גאַס באַ־ווייזט זיך א דעמאָנסטראַציע: א קצב פירט אין שעכט הויז דריי אויסגעמאַגער־טע, פאַרדאַרטע קעלבלאַך. ער פירט זיי צו דער שחיטה. ער אַליין, דער קצב, גייט פאַראויס כמעט ווי דער אָנפירער פון א פייערלאַכן פאַראַד, די קעלבלאַך נאָך אים און פון צייט צו צייט שרייט ער הייזעריק אַרויס מיט פרייד צום עולם אויף די גא־סען:

— מיר האָבן געזיגט! מען שעכט שוין! . . . .

— זיי וועלן דאָך צעפּיפּעט ווערן די אַראַבישע קצבים ווען זיי וועלן מיך דער־זעען מיט׳ן וואָגן פלייש, און איך וועל זיי אַריינפאָרן מיט׳ן דרישל ביז צום נאָז, זאָלן זיי ווייסן די חזרים, אז אידן זיינען ניט קיין פּראָמאַכן . . . . ! שוין צוויי וואָכן ווי מען שעכט ניט! . . . . חברה, היינט ביי־נאַכט, אזוי אַרום איינס אויסגעך. ווען דאָס אַרויסגיין! קבצנים וועלן אין גערודער, לעבן ווער דאָס הכמיה לויפט מען אין שרייט: "הורא־הורא! יאָ, אַר־ראי! פון ירושלים איז טאַקע אָנגעקומען הורכ׳ן טעראָפּאָן פון דער רעגירונג, אז א חדש צייט דערלויבט זי צו שעכטן אין תל אביב. וואָס דען? בלוט־ענגלענדער פאַסט דאָך ניט זיך אונטערגעבן, נו, זאָגט ער אַנקל, דער פלייש־פירער פון שטאָט, איז א פאַרבאַפּטער אַרויס אין שטוב. זיין פּנים האָט געפלאַמט און געשטראַלט פון פרייד, זיין היטל איז געווען פאַרדרוקט אויף א זייט. איבער זיין שטערן האָבן פון אונטערן היטל אַרויסגעשטעקט עטלאַכע נאַס־פאַרשווייצטע הערעלאַך, וועלכע האָבן אויסגעזען מער ווי שטשעטינעס פון א זון בערשטל. דאָס פאַרשמאַלצעוועטע רעקל אונטערן אָרעם געהאַלטן, און א פאַר־שמאַטער האָט ער גלייך ביים אַריינגאַנג אין שטוב אפילו ניט באַמערקט צי איז דאָרט אימעצער דאָ. ס׳איז אים אויגנ־לאַך איצט קיינער ניט אָנגעגאַנגען, ניט זיין ווייב, ניט דער קינדער און זיינע גוטע ברידער, וואָס זיינען פונקט דאַמאָלט, אין דעם פאַרנאַכט, ביי־אים צוגאַסט געווען און אויף זיין סערעטעגער סאַפּקע זיך אויסגעזעצט ווי ביים טאַטן אין ווייב־גאָרטן. אין דעם פאַרנאַכט זיינען זיי גע־זעסן און גשמעקסט מיט דער יאַנקעליכע, מען האָט גערעדט וועגן די לעצטע גע־שעענישן אין לאַנד אין איבערהויפּ אין־בער דעם, אז עס לוינט זיך ניט דעם קאָפּ אַראָפּלאָזן אוי ברייגנען דערצו אז מען זאָל דאַרפן פאַרוואַרפן די ציין אויף די באַנטעס.

— דאַרף דאָס לעבן קאָנען אויסקומע־טשען אַזוי ווי מען קוועטשט אויס א ליי־מענע, ביז׳ן לעצטן טראָפּן זאַפט, ברידער, — זאָגט איינער פון די אָפּטימיסטן און אַלע צעראַכן זיך אויף א קול.

אין פון דעם געלעכטער איז דאָס יאַנקל אַריין אין שטוב. דער עולם איז שטיל גע־בליבן. מ׳האָט עפּעס גלייך דערקאָנט. אז מיט יאַנקלען איז עפּעס געשען. יאַנקל איז אַריין פון אַלקער צו אַלקער און צוריק געקומען. און עבדיאַך האָט ער מיט האַלב בע וועדטער אַרויסגעזאָגט:

— מען שעכט שוין! . . . . מען שעכט שוין! . . . .

— זיי וועלן דאָך צעפּיפּעט ווערן די אַראַבישע קצבים ווען זיי וועלן מיך דער־זעען מיט׳ן וואָגן פלייש, און איך וועל זיי אַריינפאָרן מיט׳ן דרישל ביז צום נאָז, זאָלן זיי ווייסן די חזרים, אז אידן זיינען ניט קיין פּראָמאַכן . . . . ! שוין צוויי וואָכן ווי מען שעכט ניט! . . . . חברה, היינט ביי־נאַכט, אזוי אַרום איינס אויסגעך. ווען מען האָט אַריינגיסן! קבצנים וועלן אין שרעות רוטשילד אַריינשמעקן אויף וואָס די וועלט שטייט . . . . איצט איז קיין צייט ניטא, מ׳דאַרף שוין איינשפּאַנען און אין שאַכט־הויז פאָרן, מ׳דאַרף שוין פירן . . . . ווען איר חברה, אז קצבים זאָלן אין 2 וואָכן אויסהאַלטן א סטרייק און ניט שעכ־טן וועט איז נאָך ניט געהערט געוואָרן, די אַראַבער וועלן דאָך צעפּיקעט! . . . פאַר־

באַנייט די שחיטה

(א תל־אָביב׳ער בילדל)

פון אברהם בליי

שטייט איר, אַלע מענטשן אין דער וועלט קאָנען סטרייקן, אפילו קוחרים, הענדלער, באַלטעלאָכעס, אַלע נאָר ניט קיין קצבים... א קצב, אים ציט צו בלוט, ער קאָן אָן קיין בלוט ניט לעבן, אזא נשמה האָט שוין דער קצב. אָט נעמט מיך אַליין, איך בין נאָר א פלייש־פירער און ווען איך בין פרייִ און האָב ניט וואָס צו טאָן, ליג איך אָבער אין בוינע . . . עס ציט אהין . . . דאַרטן שטעקט מיר און גענוג!

— וואָס־זשע יאַנקל, הייסט עס, אז עס וועט שוין טאַקע קיין פלייש אין תל־אָביב?

— נאָך ווי אַזוי! איר ווייסט חברה, איך שטיי מיר אַזוי אין גאַס און וואַרף אויג, אויב איז דאָ רעסטאָראַן, עפּעס האָט מען געזאָגט אַז דאָרטן געפינט זיך קעמ־פּלייש, טראַכט איך, אז אָך און־ווי וועט זיין צו אייך, אז איך וועל אייך פאַקן מיט אַמאָל. פּרוצים דערהער איך א טומל, א גערודער, לעבן ווער דער הכמיה לויפט מען אין שרייט: "הורא־הורא! יאָ, אַר־ראי! פון ירושלים איז טאַקע אָנגעקומען הורכ׳ן טעראָפּאָן פון דער רעגירונג, אז א חדש צייט דערלויבט זי צו שעכטן אין תל אביב. וואָס דען? בלוט־ענגלענדער פאַסט דאָך ניט זיך אונטערגעבן, נו, זאָגט ער אַנקל, דער פלייש־פירער פון שטאָט, איז א פאַרבאַפּטער אַרויס אין שטוב. זיין פּנים האָט געפלאַמט און געשטראַלט פון פרייד, זיין היטל איז געווען פאַרדרוקט אויף א זייט. איבער זיין שטערן האָבן פון אונטערן היטל אַרויסגעשטעקט עטלאַכע נאַס־פאַרשווייצטע הערעלאַך, וועלכע האָבן אויסגעזען מער ווי שטשעטינעס פון א זון בערשטל. דאָס פאַרשמאַלצעוועטע רעקל אונטערן אָרעם געהאַלטן, און א פאַר־שמאַטער האָט ער גלייך ביים אַריינגאַנג אין שטוב אפילו ניט באַמערקט צי איז דאָרט אימעצער דאָ. ס׳איז אים אויגנ־לאַך איצט קיינער ניט אָנגעגאַנגען, ניט זיין ווייב, ניט דיר קינדער און זיינע גוטע ברידער, וואָס זיינען פונקט דאַמאָלט, אין דעם פאַרנאַכט, ביי־אים צוגאַסט געווען און אויף זיין סערעטעגער סאַפּקע זיך אויסגעזעצט ווי ביים טאַטן אין ווייב־גאָרטן. אין דעם פאַרנאַכט זיינען זיי גע־זעסן און גשמעקסט מיט דער יאַנקעליכע, מען האָט גערעדט וועגן די לעצטע גע־שעענישן אין לאַנד אין איבערהויפּ אין־בער דעם, אז עס לוינט זיך ניט דעם קאָפּ אַראָפּלאָזן און ברייגנען דערצו אז מען זאָל דאַרפן פאַרוואַרפן די ציין אויף די באַנטעס.

— דאַרף דאָס לעבן קאָנען אויסקומע־טשען אַזוי ווי מען קוועטשט אויס א ליי־מענע, ביז׳ן לעצטן טראָפּן זאַפט, ברידער, — זאָגט איינער פון די אָפּטימיסטן און אַלע צעראַכן זיך אויף א קול.

— מען שעכט שוין! . . . . מען שעכט שוין! . . . .

— זיי וועלן דאָך צעפּיפּעט ווערן די אַראַבישע קצבים ווען זיי וועלן מיך דער־זעען מיט׳ן וואָגן פלייש, און איך וועל זיי אַריינפאָרן מיט׳ן דרישל ביז צום נאָז, זאָלן זיי ווייסן די חזרים, אז אידן זיינען ניט קיין פּראָמאַכן . . . . ! שוין צוויי וואָכן ווי מען שעכט ניט! . . . . חברה, היינט ביי־נאַכט, אזוי אַרום איינס אויסגעך. ווען מען האָט אַריינגיסן! קבצנים וועלן אין שרעות רוטשילד אַריינשמעקן אויף וואָס די וועלט שטייט . . . . איצט איז קיין צייט ניטא, מ׳דאַרף שוין איינשפּאַנען און אין שאַכט־הויז פאָרן, מ׳דאַרף שוין פירן . . . . ווען איר חברה, אז קצבים זאָלן אין 2 וואָכן אויסהאַלטן א סטרייק און ניט שעכ־טן וועט איז נאָך ניט געהערט געוואָרן, די אַראַבער וועלן דאָך צעפּיקעט! . . . פאַר־

וואָס מיר דאַרפן טאָן פאַר די דעקלאַסירטע

(אויסצוג פון דער רעדע געהאַלטן ביי דער מאַסן־פאַרזאַמלונג לעצטן זונטאָג אין פעלעס, פון הרב א. זילבערשטיין

דער שטאַרקער געזעץ פון צופאַסן זיך הקלע" פון דער וועלט, און די אידן דאָרט אינטערעסירן, וואָס אין אַזוי לעבנס נויט־טיק פאַר אונזער קערפּער, איז אויך אַנ־געוועגדעט צו אונזערע גייסטיקע כוחות און יעדער שטאַרקער איינדרוק ווערט שוואַך ווען עס ווידערהאַלט זיך און מיר פאַסן זיך באַלד צו דערצו — און אויב דאָס וואַהרימע פילנדע אידישע האַרץ, וואָס איז פאַרבונדן מיט א מיליאָן פערדס צו אַלע אידישע הערצער און קאָן ניט פאַרלייגן גלייכגילטיק צו דעם וואָס קומט פאַר מיט די אידן־פאַלאַשן אין אביסיניע, איז אינגאַנצן אַראָפּגערייסן געוואָרן און געבליבן קאַלט און הארט צו דעם וואָס קומט פאַר מיט די אידן אין רוסלאַנד, — איז דאָס א פּועל וואָס פון צופיל רחמנות, אַלע וואָס מאַנען ביי אונז רחמנות אויף די רוסישע אידן זיינען דאָרט פאַרמשפּט צו פאַרניכטונג, צו אונטערגאַנג, און דאָס אַליין ניט שלעכטע רעזולטאַט, ווייל ווער א פאַר׳משפּט׳ן צום טויט טראַכטן מיר ווייניק וואָס, מיט אים קומט פאַר פאַר די טעג וואָס ער וואַרט אויף זיין דריטן טעג, — מיר דיינקען וועגן רוס־לאַנד ווי דער "גיהנום התחתון", די "כף־מיליעס און שטיקלאַך משפחות באַרויבט ווען ס׳איז נאָך דאָ אייניקע באַלעבאַטים אין ווין, די רעגירונג, געפענטעט דורך דער קאָנסטיטוציע, האָט געוויס גאָרנישט געקאָנט טאָן צו אָפּהייגן קעגן דעם שוואַכן די מאָרקסיסטישע תלמידים", וועלכע זאָרגן פון שטענדיק אָן נאָר פאַר אין טייל פון דער באַפעלקערונג: דעם אַרבעטער קלאַס, און די לעצטע האָבן די גאַנצע צייט ניט אויפגעהערט צו פּראָ־טעסטירן קעגן דעם דאָזיקן מצב, פאַרערגיק דיק פון דער רעגירונג, זי זאָל זיך זעען אַריינמישן אין די אינערלאַכע ענינים פון׳ם "לאַנד" ווין נאָר דערצו האָט מען געראַפט קודם־כל ענדערן די קאָנ־סטיטוציע. און אויסדם קאָן מען אַזוי לייכט ניט דורכפירן, ווייל, כדי מען זאָל קאָנען ענדערן א קאָנסטיטוציע, מוז מען האָבן אַן הסכם פון צוויי דרינטל שטימען — א צאָל, וואָס אַלע בורזשואַזע פּאַרטיי־ען צוזאַמען גענומען פאַרמאָגן ניט, און וועלן אפשר קיינמאָל ניט פאַרמאָגן.

דער "היימוועהרן" האָט די גאַנצע צייט געדראָעט דאָס מיט א מאָרש אויף ווין און האָט אָפּט פאַרגעלייגט דער רעגירונג זיין היילף צו דורכפירן מיט כח די נויטיקע שנעיים, נאָר דערצו איז נאָך קיינמאָל ניט געקומען. ראַשיִן, איז דער "שוץ־בונד" געווען זייער שאַרף אין די ערשטע יאָרן נאָך דער רעוואָלוציע און, שנית, האָבן די רייכע אַליין מורא געהאַט זיך אָנצוטרויען דעם "היימוועהרן", וועלכער איז אין אָנגעגעבן פון עקסטרעמע רעאַקציאָנערן פון׳ם לאַנד.

בינו לבינו זיינען דעם 15טן יולי, 1927 אויסגעבראָכן אין ווין די אומרוען, וועלכע האָבן די באָלשעוויקעס שיר ניט גע־בראַכט צו דער מאַכט. מען האָט דאַמאָלט באַשיינפערלאַך אַרויסגעזען, ווי ווייט אומעטיקיט און שוואַך׳ס איז די רעגי־רונג. נאָר א דאַנק דעם דעמאָלדיקן פעסטן ראש פון דער ווינער פּאָליציי, און דעם איצטיקן קאַנצלער שאַבער, איז די עסטרייכישע רעפּובליק אָפּגעראַטעוועט געוואָרן פון דעם באַלשעוויסטישן אויפ־שטאַנד. די סאָציאַליסטן האָבן צוליב דעם דאָזיקן אויפשטאַנד זייער פיל פאַרלאָרן אין זייער השפעה אויף דער עסטרייכי־שער באַפעלקערונג. מען האָט זיי לחלוטין ניט־באַשולדיקט אין דעם, אז דאָס האָבן זיי געבראַכט צו דעם אויסברוך פון די רודערנישן. מ׳האָט זיי נאָר קריטיקירט דערפאַר, וואָס זיי האָבן מיט א סך שווער געמאַכט שאַבערן אַז איינשטיין דאָס לאַנד און וואָס זיי האָבן געפירט קעגן אים און קעגן דער ווינער פּאָליציי א פאַר־ביס׳ענע אגיטאַציע.

פון דאַמאָלסט אָן הויבט זיך אָן דער אויפשוואונג פון׳ם "היימוועהרן". אונטער דער השפעה פון דעם קאַנצלער פון יענער צייט, דעם מאַניסטער סייפעל, ווערט דורך די רעגירונג, געפענטעט דורך דער קאָנסטיטוציע, האָט געוויס גאָרנישט געקאָנט טאָן צו אָפּ־הייגן קעגן דעם שוואַכן די מאָרקסיזם און קעגן דעם אומגעלומ־פּערטער קאָנסטיטוציע. די אַנגעשראָקענע ניט סאָציאַליסטישע שיכטן פון׳ם פאָלק באַפן אויף מיט א באַזונדערער באַגייס־טערונג דעם קולקורא. די רייען פון דעם "היימוועהרן" ווערן גרעסער פון טאָג צו טאָג. ס׳פליסן איין אין זייערע קאַסעס אומעהויערע סכומים פון געלט. מען באַ־קומט מלבושים און געוועהר; ס׳הויבן זיך אָן צו באַוויין אין פאַרשיידענע שטעט אין דערפער, און אפילו אין דער ווינער שטאָט גופא, די דיסציפּלינאַרישע חיילות פון׳ם "פאַשיסטישן פליגל", וועלכע ווינ־דורך מאַניפעסטאַציעס אויסדריק זייעפ־דיק אַז אין דער אמת׳ן געוואָלט שוין וואָס גיכער קומען צו א קאָמפּראָמיס אויף א לענגאַרן וועג, איידער צו באַנוען געוועהר. בלויז די אַלטע מיטגלידער פון דעם "היימוועהרן", וועלכע געריינען נאָך די "גוטע צייטן" פון׳ם אַמאָליקן אימפּעריאַליזם, האָבן ליב צו אַרויסגיין אויף יעדער שריט און טריט זייער מלחמה שטימונג. די מאַיאָרי־טעט אָבער, די יונגע, די רייכע, די וועל־כע האָבן ערשט פריש געמאַכט זייער קר־מען צו דער רעכטער אַרגאַניזאַציע, שטיי־ען אָבער גאָר ווייט פון ראַדיקאַלע קאָמפּ־מישלען. אנשרעקן אביסל די מאַרקסיסטן, מיט פאַראַדן און מיט מאַניפעסטאַציעס, צעטומלען זיי מיט דעם קלאַנג פון כלי־זין, — מחיכא תתיא. נאָר באַלאַנגען זיין אין צו פאַרגיס׳ן בלוט, פאַלן אַליין אפשר א קרבן אויפ׳ן פעלד־שלאַכט, און אַריינ־שלייפערן דאָס לאַנד אין א מורא׳דיקן אָפּגרונט פון ליידן און פּיין, — ניין, אויף דעם האָט קיינער פון די "היימוועהרן" גבורים קיינמאָל קיין גרויסן חשק ניט גע־האַט. די קעפּ פון דעם רעכטן פליגל וויינען דאָס גאַנץ גוט און זיי זיינען דערפאַר גרייט אויף געוויסע תחומים, אבי די קאָנ־סטיטוציע זאָל וואָס גיכער פאַרבעטן ווערן.

אויפמערקזאַם! לײדים וועלכע באַקן

ראַבין הוד געוווינט גרויסע דערגרייכונגען

גאָלד מעדאַל
זילבער מעדאַל

75 ערשטע פּריזן

164 פּריזן צוזאַמענגענומען

די דאָזיקע פּריזן זיינען געוואונען געוואָרן מיט אויסשטעלונגען געבאַקן פון ראַבין הוד מעל, אַריינגעטראָגן אין עקסיבישאָנס געהאַלטן לעצטנס אין קאַלגאַרי, עדמאָנטאָן, רעדזשיינע, סאַסקאַטון, פּרינץ אַלבערט, נאָרט בעטלפאָרד און ברענדאָן. די פּריזן פאַרטרעטן די הויכע קוואַליטעטן אין 35 פאַרשיידענאַרטיקייטן פון געבאַקטע פּראָדוקטן, אַריינגערעכנט ווייסן ברויט, קייקס און פּייסטרי, אין קאָמפּעטישאָן מיט אַלע סאָרטן מעל. יעדער טאָכטער אַריין באַריכטן פון ווייטערדיקע דערפאָלגן געוואונען מיט ראַבין הוד מעל אויף קלענערע אויסשטעלונגען.

Robin Hood FLOUR

פאַר בעסערן ברויט, קייקס און פּייסטרי

באַנייט די שחיטה

(פאָרטזעצונג פון זייט 2)

לויפט נאָך א הונט. זעט אויס ווי דער הונט וואָלט חשק געהאַט אַריינצושטעקן זיינע צײַן אין דעם פלײשיקן הינטער־חלק פון קצב. מאַכט דער קצב מיט׳ן שטעקעלע פון אונטן ווי ער וואָלט געפילט און פאַרשטאַנען די הינטישע נשמה. ער פאַרטרייבט אים.

רעדער פון פלײש וואַגנט מיט גרויסע פערד געשפּאַנט קלאַפּן אויף די בראַכיר־טע גאַסן. די הינט האַלטן זיך אין איין מערן. פון אַלע עקן שטאַט האָבן זיי דער־שמעקט פריש בלוט. ביי זיי אין די שמחה נאָך גרעסער. און וואָס טאַקע האָבן זיך הינט געטראַכט גאַנצע צוויי וואָכן? — אַז געענדיקט האָט זיך שוין אויף אייביק די שחיטה און אַז זיי וועלן מוזן אויף נײַע קעסט איבערגיין? אָדער אויך זיי האָבן געוואַרט אויפ׳ן טעלעפאָן פון דער רעגי־רונג פונקט ווי קצבים?

און אָט איז יאַנקל מיט זיין וואָגן. ער זיצט ניט אויף דער קעלנער. מיט גרויס טריאומף גייט ער און טרייבט אַן זיינע 2 אויסגעפּאַשעטע פערד. דערזעט ער די חב־רה אויפ׳ן דאַך און ער שרייט אויס:

— קומט חברה היינט ביינאַכט אין שדרות רוטשילד, וועט איר שוין זעען ווי קצבים גיסן אַריין. איצט ברידערלאַך איז שוין קיין צײַט ניטאָ, יאַנקל דאַרף צעפירן פאַר דער שטאָט פלײש, א ניכפּע זאָל אַריין אין די אַראַבערס ביינער! איר זאָלט קומען חברה! . . .

און פון שלאַכט הויז האָבן זיך ריטש־קעס בלוט געגאָסן און אַריינגעפלאָסן אין ים. דער נעפּל איז נאָך אַלץ געלעגן אַר־בער תל־אָביב. די גאַנצע שטאָט האָט געקאָכט ווי א העפל:

—באַנייט! . . . באַנייט די שחיטה!

נאָוועמבער, 1929.

דאָס לעבן פון די אידן אין סיריע

(רייזע נאָטיצן) פון ח. שאַשקעס

אכט טויזנט אידן וואוינען איצט אין דמ־שק. כמעט א העלפט, ווי פאַר דער קריג. די שווערע באַרינגונגען פון דער מלחמה אין דעם דאָזיקן געגנט, די אוממעגלאַכ־קייט צו פאַרדינען אויף א שטיקל ברויט, האָבן אַרויסגעטריבן די יונגט אין אַלע וועלט־טיילן און מיט דעם פאַרקלענערט די אידישע באַפעלקערונג.

א גרויסע טייל פון די דמשק׳ער אידן זיינען באַשעפטיקט ביי דער קופּער און זילבער האַנט־אינדוסטריע, וועלכע איז א אידישע ספּעציאַליטעט און איז אין דער גרויסער וועלט באַוואוסט מיט דעם וואָס זיי גיבן אַרויס די פיינסטע דמשק׳ער אויסאַרבעטונגען (טאַצן, לאָמפּן, שרייב־צעגייער, זילבער, אזשור־אַרבעט א. ד. גל.).

מער ווי א העלפט אידן לעבן פון פּעדלעריי איבער די צאָלרייכע אַראַבישע דערפער, וואו זיי זיינען באַקאַנט פאַר די בילליקסטע פאַרמיטלער און ווערן דאַרט האַרביער גוט געזען. אַרום 15 פּראָצ. זיי־נען שניידער, שוסטער און אַנדערע בעלי־מלאכות. א 15 פּראָצענט גרויסע סוחרים און 10 פּראָצענט אַרבעטנדיקע אינטעלי־גענץ.

עקאָנאָמיש — ניט שלעכט: מען אַר־בעט שווער און א סך, אָבער אַלע פאַרדי־נען און מאַכן א לעבן.

די באַציאונגען מיט די שכנים: זייער גוטע מיט די מחמד׳אַנער, ערגערע מיט די סיריש קריסטן, אָבער אויף דעם אַזוי צו זאָגן געזעלשאַפטלאַכן לייטער, — פאַרנעמען אידן די העכערע שטופן און מען אכטעט זיי.

א באַזונדער קאַפּיטל זיינען די בלוט־בלבולים, וועלכע ציען זיך נאָך פון די צייטן, ווען משה מאַנטעפיאָרע האָט גע־מוזט פאָרן האַשעווען די אידישע באַ־פעלקערונג פון אונטערגאַנג. יעדעס יאָר כמעט א נייער בלוט בלבול, מייסטנ־טיילס מצד די קריסטן, — אָבער עס ענ־דיקט זיך שטענדיק מיט פאַר׳משפּט׳ן די בלבול־מאַכער: אין דער הינזיכט זיינען די פראַנצאָזן פולשטענדיק שטרייניג און פאַרזיכטיק.

אויך בעת מיין זיין דאָרט איז פאָרגע־קומען אזא בלוט־בלבול (באַוואוסט פון די צייטונגען), וועלכער איז אָבער זייער גיך ליקווידירט געוואָרן.

אין אַלגעמיין זיינען די אידן צוגעבונ־דען צו דעם לאַנד, זיי פילן זיך דאָרט פריי און בילדן א רעליגיעזן און נאַציאָ־נאַל געשלאָסענע איינהייט . . .

די אידישע פרוי אַרבעט דאָרט שווער, פאַרנעמט א נידעריקן אָרט אין פאַמיליען לעבן, ווי איבערהויפּט אין מזרח, און אונ־טערשיידעט זיך פון דער אַראַבישער פרוי מיט דעם וואָס זיי ווינען אויגן און ברעמען.

די אידישע טעכטער, צניעות׳דיקע, און בילד־שיינע מזרח־טיפּן, באַקומען מער־סטענטייל אַן אייראָפּעיִשע בילדונג און שטייען מיט אייניקע יאָרהונדערט פאַר־אויס, ווי זייערע אַראַבישע שכנות, אָפּ־געשלאָסענע אין שטוב, האַרעם און אונ־טער דעם שוואַרצן דעק־טוך.

מען פירט אונז ווייטן א באַרייטענדע אידישע פאַבריק פון מזרח אויסאַרבעטונ־גען, וועלכע געהערט צו אַחסניס עט קאָ., א אידישע פאַבריק. מען מאַכט דאָ קור־אַן האַט געדאַנקט גאָט פאַר איר רע־טונג.

הילדאַ האָט נאָכהער פאַרלאָזן דעם גע־פענגעניש, נאָכדעם ווי דער דירעקטאָר האָט איר איבערגעגעבן א געוויסע סומע געלט וואָס ווערט באַוויליקט צו יעדער געפאַנגענער, וואָס פאַרלאָזט דעם גע־פענגעניש, און נאָכדעם ווי זי האָט גענו־מען אָפּשייד פון דער אומגליקלאַכער ראָ־זע פייגין, וועלכע איז געלעגן געפערלאַך קראַנק פון דן׳ קלעפּ וואָס זי האָט געקראָגן פון דער קנוטע.

קאַפּיטל 55

נייע אָפּפער

עס איז געווען א וואונדערבאַרער און רואיקער אָוונט.

דער "פאַלאַרשטערן" ווי עס האָט גע־הייסן די שיף, אויף וועלכער דער גראַף און ליידי דאַדלי זיינען געפאָרן נאָך אייראָפּע האָט זיך שטאַלץ און מאַיע־סטעטיש געטראָגן איבער דעם וואַסער שפּיגל פון דעם גרויסן ים.

אויף דער שיף איז אַלעס צוגעגאַנגען זייער לוסטיק, די פאַסאַזשירן פון דעם ערשטן קלאַס האָבן אָקאַרשט אָפּגעגעסן זייער רייכן מאָלצייט און האָבן איצט אַרומגעשפּאַצירט אויפ׳ן דעק.

פון דער הינטער דעק האָט זיך גע־הערט א זיסער קלאַנג פון מוזיק.

די יונגעלייט האָבן געטאַנצט, אַלטע מעגער האָבן געמיטלאַך גערויכערט זיי־ערע סיגאַרן, און עלטערע אַראָמען האָבן זיך געוויגט מיט פאַרגעגינען אין זייערע שאַקל שטולן.

— זעט וואָס פאַר א שיינע פּאָרל!

— האָט איין דאַמע געזאָגט צו איר שכנ׳טע אויפ׳ן אויער, — זיי זיינען אזוי ווי באַשאַפן געוואָרן איינער פאַר׳ן צווייטן.

— איר ווייסט דאָך וועמען איך מיין,

— דעם יונגן באַראָן לאַנג, וועלכער ריידט דאָרטן אַרום מיט דעם קאַנזל׳ס — די שיינע חוה מאַריאַני. וואו דער באַראָן אַלעקסאַנדער איז, דאָרטן איז אויך די שיינע חוה.

— און איך האַלט עס פאַר א סקאַנ־דאַל, — האָט די אַנדערע געענטפערט. די יונגע מיידל מאַכט זיך צו שאַנדע. זי קריכט אים אין די אויגן אַריין, און איך פאַרשטיי ניט ווי אזוי א מוטער קאָן עס דערלאָזן אזוי ווייט.

— און וואָס איז דער וואונדער, — האָט די ערשטע דערקלערט, ווען די מו־טער, א פרוי פון א יאָר פערציק, האָט קאָן־טער א הויך־ציטיקן קאָפּ מיט פּערלמוטער און ד. גל. . . .

די פאַבריק באַשעפטיקט הונדערט אַר־בעטער כמעט בלויז אידן. אויף די הויפּט פּלעצער פון יעדן פאַבריקס צימער זיינען די צייכענס פון מעטאַל, די אַרבעטער זיי־נען מערסטנטייל שוין עלטערע מענשן, מיט בערד און טערקישע יאַרמולקעס. אַלע באַגריסן זיך מיט אונז פרייליך, ווייזן די העבריאישע צייכענונגען (זיי ווערן געקויפט אין אַמעריקע און אין אַרץ ישראל). אַרום לאַנגע טישן זיצן די גע־ווינלאַכע אַרבעטער און אַרבעטאַרנס: מען שניצט האָלץ, מען שניידט זילבער־גע פּאַסן און שטריקט טייערע מזרח־שאַ־לען.

א אַרבעטס טאָג פון צען שעה. עס אַר־בעטן קליינע קינדער, איבערהויפּט אין דער טעפּיך פאַבריקונג, וואו ביי דעם שטריקן זיינען באַשעפטיקט מיידלאַך פון פינף יאָר אָן.

נעבן איינער אזא גרופּע פאַרהאַלטן מיר זיך: א עלטערע פרוי האַלט א צײַ־כענונג אין האַנט און דרייט קליינינקע מיי־דעלאַך וואַראַן שנעל מיט די פאָדעמס אויף א גרויסן הילצערנעם טאַפּעל, אויף וועלכן ס׳איז אָנגעצויגן דער האַלב פאַר־טיקער טעפּיך. זיין אויסאַרבעטונג דרוי־ערט אַרום צען חדשים און ער איז שוין מער ווי אויף א העלפט פאַרטיק.

פאַר׳חושב׳טע קינדערלאַך מאַכן פלינק מיט די הענטעלאַך און קוקן אונז אָן מיט פאַרוואונדערונג.

מיר פרעגן זיך נאָך וויפיל זיי־זיינען אַלט: ווייזן זיך אַרויס: די עלטסטע 7 יאָר און די יונגסטע — 5.

ימיר קאָנען זיך ניט איינהאַלטן פון אויפרעגונג, וואָס אזאַלכע עופּח׳לאַך וועל־רען באַנוצט צו פיזישער אַרבעט. — און מיר דריקן אויס אונזערע עפּיקן צו דעם זון פון פאַבריקס־אייגנטימער, וועלכער ווייזט אונז די אונטערנעמונג.

— אָבער זײַ־זיינען דאָך תּומות׳, — באַקומען מיר פון אים א נאַאיוון ענט־פער און א העכסט באַראַקטעריסטישן. . . .

און ער גיט גלייך צו: ביי אונז איז ניטאָ קיין געזעץ, וואָס פאַרווערט, אז קליינע קינדער זאָלן אַרבעטן. איבערגענס זיינען זיי אין פאַבריק נאָר 5 שעה א טאָג, זיי באַקומען עסן און נאַכט־לעגער, ווי אויך 2 פראַנק (40 גראָשן) א טאָג.

דער ענטפער באַרואיקט אונז ניט; מיר קוקן אויף די אָרימע, קליינינקע יתומים־לאַך, וועלכע שטריקן כמעט א יאָר דעם טעפּיך, און פרעגן זיך: וואָס וואָלט דער לאַנדאָנער בעטשלער געזאָגט, ווען ער ווייסט וואָס פאַר א פיינע פּינגערלאַך עס אַרבעטן אַרום דעם דאָזיקן באַצירונג! און אפשר ווייסט ער טאַקע? . . .

אין א געשפּרעך מיט די פירער פון "אַליאַנס" האָב איך שפּעטער גאַנץ אָפן געזאָגט, אז דאָס עקספּלואַטירן פון די מינדעריעריקע יתומים האַלטן מיר פאַר א פשוט׳ן פאַרברעכן, און קיין קולטור טע־טיקייט און קיינע אייראָפּעיִשע רעקאָ־מענדאַציעס זאָלן זיי ניט ראַטעווען פון דער שאַנד.

מען האָט אונז דערקלערט אז מיט דעם ענין הויבט מען זיך אָן צו פאַרנעמען און דאָס פאַרוועגן דאָס באַנוצן פון קינדער־קראַפט אין די פאַבריקן איז א פראַגע פון וואַכן.

הלוואי וואָלט דאָס געווען אמת! . . .

א שטראַל ליכט אין דער דאָזיקער פינ־סטערקייט האָט אַריינגעטראָגן אונזער באַזוך אין דער איינציקער קאָאָפּעראַטי־ווער פאַבריק פון מעטאַל אויסאַרבעטונ־גען אין סיריע, וועלכע ווערט אָנגעפירט אויסשליסלאַך דורך אידישע מיטגלידער, אי־דישע זילבער און גאָלד־מייסטערס. אויך האָבן מיר דאָ ניט געזען קיין סימן פון קינדער עקספּלואַטאַציע.

א גייסט פון איינקייט, פון צוזאַמענ־געבונדענקייט, פון קאָאָפּעראַציע, פון וועל־כע א גרויסער טייל האָבן אַן אמת־קינסט־לערישן ווערט און מען אַרבעט אויף באַ־שטעלונגען פון אַמעריקאַנער און ענגלי־שע פירמעס.

דער קאָאָפּעראַטיוו־פּרעזידענט, וועל־כער גיט זיינע דערקלערונגען אין ספּר׳־דישן העבריאיש, ווערט נאָך מונטער. איך דערצייל אים, אז אויך איך האָב א שטיקל שייכות מיט קאָאָפּעראַציע און אז איך קאָן אים איבערגעבן דעם וואַריאַנט־גרוס פון הצחק־מאַנוש פון וויינס פּוילן, — אים דעם פירער פון א קאָאָפּעראַטיוון פאַר־אַפּאַס אין דמשק. . . .

. . . ס׳טראָגט אונז דער אוטאָמאָביל ווייט פון דמשק, טיף אין לאַנד אַריין, וואו עס זיינען שוין ניטאָ אזאַלכע גלעכ־צענדע שאָסייען. מיר פאָרן צו בעלבעק, ד. ה. די שטאָט פון אָבאָס בעל און עש־תרות, צוליב וועלכע מיר האָבן אין די ביבלישע צייטן געהאַט אזויפיל אויסצו־שטיין.

דאָ געפינט זיך דער עלטסטער טעמפּל אין דער וועלט פון די "געטער" יופּי־טער און באַקכוס, א טעמפּל נאָך א שע־נערער ווי אויפ׳ן אקראָפּאָליס אין גריכנ־לאַנד.

די גאַנצקייט, אין וועלכער ער איז גע־בליבן ביז אונזער עפּאָכע, די מאָרמור־זיילן און גראַניט שטיינער, וואָס האַלטן זיי אונטער, — זיינען אזוי ווי די פיראַ־מידן, — נאָך ביז היינט א רעטעניש פאַר די אַרכיטעקטן.

נאָך א גרעסערע רעטעניש איז די צאָ־לרייקע אידישע לעבנס־פעאיקייט און שטאַנדהאַפטיקייט, וועלכע האָט באַוויזן צו דערטראָגן זיך צו אזאַלכע וויטע מקו־מות, — אין אַראַבישן ים, אונטער אַראַ־בישער קליידונג און הערשאַפט, — דאָס אידישע האַרץ, די אַלטע העבריאישע שפּראַך און א שטאַרקן ווילן צו דער נאַ־ציאָנאַלער אויפלעבונג.

א לעצטער בליק אויף די שפּיצן פון לבנון, א לעצטער בליק אויף דעם שניי־בעדעקטן חרמון — און מיר זיינען ווידער אונטן, אין קאָבעדיקן ביירוט, וועלכער ווילט זיך מיי די רואיקע בראַנעס פון מעטעלענדיש ים.

"צום ווידערזעען, ברידער פון יענער זייט לבנון!"

(פאָרטזעצונג קומט)

אונטער א פאַלשער מאַסקע

א העכסט סענסאַציאָנעלער ראָמאַן פון איבערגעבנהייט און באַטרוג, פון ליבע און האַס

פון ש. ל.

(פאָרטזעצונג)

ניט ווילנדיק האָט זיך יעצט ערגאַר דערמאָנט אַן דעם קליינעם היצערנעם נעצן בילד פון דער גרויסער פרוי און אַן דער געשיכטע וואָס דער גאַווערנאָר האָט אים דערציילט. און אים איז איינגעפאַלן דער גדאַנק אז ער האָט געפונען א שפּור פון עלענ׳ען.

וואַרשיינלאַך איז די אומגליקלאַכע עלען, וועמעס בילד עס האָט אים אזוי שטאַרק איבערראַשט אין דעם גאַווער־נאָר׳ס פּאַלאַץ, געווען געפאַנגען אין דעם פּאַלאַץ פון דעם ראַדזשאַ. זי איז אַנט־לאָפן אום זיך צו רעכן ביי זיינע אַרבע־טער, אָבער דער ראַדזשאַ האָט וואַרשיינ־לאַך האָט דער ראַדזשאַ געשיקט נאָך איר א פאַרפאָלגער.

ער האָט א ווײַלע געטראַכט, און נאָכ־דער האָט ער געזאָגט צו סאַליאַמאַ׳ן:

— דו ביסט דאָך באַקאַנט מיט די פאַר־העלטענישע פון לאַנד, דייגקסטו ניט אז דאָס איז אזוי געווען?

אויף סאַליאַמאַ׳ס געזיכט האָט זיך באַ־ווען אַן אויסדרוק פון פאַרלעגנהייט, עס איז געווען קלאָר, אז ער ווייס עטוואָס, אָבער ער ווײַל ניט רעדן.

— נו, סאַליאַמאַ, — האָט ערגאַר גע־פרעגט אומגעדולדיק, — פאַרוואָס ענט־פערסטו ניט?

— סאַהיב, — האָט דער אינדיאַנער זיך געבעטן, — דערלײַב מיר אז איך זאָל דיר אויף דער פראַגע ניט ענטפערן, דען א אַדעניער דאַרף זיין באַלעבאָס ניט נאַרן.

דאָס האָט נאָך מער גערייצט ערגאַר׳ס נייגעריקייט. —רעד, — האָט ער צו אים געזאָגט, — איך אַלס דיין הער באַ־פעל דיר מיר צו ענטפערן אויף דער פראַגע.

דער אינדיאַנער האָט צוזאַמענגעלייגט די הענט אויף זיין ברוסט און האָט גע־זאָגט: —ווען דו באַפעלסט מיר, וועל איך רעדן, — אָבער דאָס איז ניט גוט פאַר דיר, סאַהיב, איך מוז דיר זאָגן אַז דיין פאַרדאַכט איז א פאַלשער, דו ווייסט פרוי איז פאַרלאָרן.

— יענער מאַן, וועלכער האָט איר נאָכ־געיאָגט איז ניט געווען געשיקט פון דעם ראַדזשאַ. — זאָנדאַרן ער איז געווען א "טהוגג" — א רויבער צוליב רעליגיע.

ערגאַר איז אין שרעק אָפּגעשפּרונגען צוריק. ער האָט עטלאַכע מאָל געהערט אין אויך געלעזן פון די "טהוגגס", און דאָס ווייניקע, וואָס ער האָט פון זיי גע־וואוסט, האָט אין אריינגעיאָגט א ווילדן שרעק, ער איז געוואָרן טויט בלאַס און עס האָט נעדויערט א ליינגערע צייט איידער ער איז געקומען צו זיך.

— — — — — — — — — —

די שרעקלאַכע שטראָף קעגן דער צאָר־טער מיידל, אז איר באַוואוסטלאָזיקייט, איז וועלכער זי איז אריינגעפאַלן אונטער דער קנוטע, האָט דאָך ניט ווייניער גע־מאַכט די הערצער פון די געפענגעניש באַאמטע קעגן הילדאַ׳ן.

עס איז אמת, אז דער דירעקטאָר, מר. בראַון, איז געווען טיף דערשלאָגן איבער דעם אומגליק פון דער יונגער מיי־דעל, און ער וואָלט יעצט זיכער אַראָפּ־גענומען די שטראָף פון הילדאַ׳ן, אָבער דאָקטער ברידזש, וועלכער האָט געוווכט ביטערע ראַכע פון הילדאַ׳ן, ווײַל זי האָט ניט נאָכגעגעבן זיין ווילדע ליידנשאַפט, איז באַשטאַנען אויף דעם געזעץ און האָט געפאָדערט אַז אויך הילדאַ זאָל קריגן די פולע שטראָף.

און אזוי איז אויך די אומגליקלאַכע הילדאַ צוגעבונדן געוואָרן צו דער באַנק אונטער דער קנוטע פון איר תליון.

אָבער איידער דער תליון האָט אַרונ־טערגעלאָזן די קנוטע אויף הילדאַ׳ס צאָר־טען און נאָכעטן קערפּער האָט זיך די טיר אויפגעריסן און דער יונגער גלח איז אריינגעלאָפן.

— האַלט איין! — האָט ער אויסגע־רופן מיט א ציטערנדיקער שטימע, גע־נוג, — זי איז אומשולדיק.

דאָס דערשיינען פון דעם יונגן גייסט־לאַכן האָט אויף אַלעמען געמאַכט אַן אומבאַשרייבלאַכן איינדרוק.

דאָקטאָר ברידזש איז געוואָרן ווילד פון צאָרן, דער גערדאַנק, אז מען ווײַל אוועק־ווַיזן פון אים דעם פאַרגעניגן צו נע־מען ראַכע פון הילדאַ׳ן האָט אים געמאַכט אויסער זיך פון צאָרן, אויף דער דירעק־טאָר איז געווען זייער אומציפרידן וואָס דער גלח איז געקומען צו דער דאָזיקער סצענע.

— הער דירעקטאָר, — האָט דער רעוו־רענט געזאָגט, — לעזט דעם פּאַפּיר און איר וועט זיך איבערצייגן אין דער אומ־שולד פון דער אומגליקלאַכער. פריער אָבער, ניט א באַפעל לויז צו לאָזן די באַראַנעפּע פון איר שרעקלאַכער לאַנע.

קיינער האָט ניט פאַרשטאַנען זיינע ווערטער, נאָר אַלס דער דירעקטאָר האָט אָנגעפאַנגען לעזן, האָט זיין פּנים אויס־גערדיקט א גוואַלדיקע איבעראַשונג, וואָס איז געשטיגן פון מינוט צו מי־נוט, דאַן האָט ער אויסגערופן:

— איך פאַרשטיי [illegible] אַלץ ניט, אָבער אזויפיל ווייס [illegible], אז איך קאָרף אויך דאַנקען [illegible] געקו־מען אין דער ריכטיקער [illegible]

— לאָזט דער באַראָנעס [illegible] הילדאַ׳ן) שוין לויז, פירט איר אין איר צימער, און בריינגט אירע קליידער, ווײַל זי איז מער ניט קיין אַרעסטאַנטקע, — זי איז פריי.

ווען א באַמבע וואָלט געפּלאַצט אונ־טער די פיס פון דאָקטאָר ברידזש און פון דער קראַנקער וועכטערן, וואָס איז מיט אים געווען אין א פאַרשווערונג, קע־גען הילדאַ׳ן, וואָלטן זיי זיך אזוי ניט דערשראָקן, ווי יעצט, ווען זיי האָבן גע־הערט, אז הילדאַ איז פריי. אָבער ניט ווייניקער זיינען איבעראַשט געוואָרן אויף אַלע איבעריקע אין זאַל און זאַנאַר, הילדאַ אַליין.

מען האָט געמלאַך אויסגעפירט אין איר ציטער, און איר געלאָזן אַליין ביז זי האָט־זיך איבערגעטאָן — דאַן זיינען דער דירעקטאָר און דער גלח אריינגעקומען צו איר.

און ערשט יעצט האָט הילדאַ דערפאַרן וואָס עס איז געשען.

פון דעם טאָג אַן וואָס דער יונגער גלח איז איבערציינט געוואָרן אין הילדאַ׳ס אומשולד האָט ער מיט דער הילף פון א באַקאַנטן אַדוואָקאַט געזוכט צו קריגן פאַר איר א נייעס פּראָצעס, אָבער איר האָט ער דערפון ניט דערציילט, ווײַל ער האָט איר ניט געוואָלט אַנטוישן אין פאַל ווען זיין מי וועט זיין אומזיסט.

א לאַנגע צייט האָט עס ווירקלאַך אויס־געוויזן, אַז זיין מי איז אומזיסט, דען וואוהין ער האָט זיך געווענדעט האָט מען אים איבעראַל דערקלערט, אַז הילדאַ׳ס שולד איז באַוויזן געוואָרן, און אַז עס איז ניטאָ קיין גרונד פאַר א נייעס פּראָ־צעס.

נאָר אין א געוויסן טאָג ווען ער האָט שוין פאַרלאָרן אַלע האָפענונגען, האָט מען אים געשיקט רופן צום פּראָקו־ראָר.

דאָרטן האָט מען אים דערציילט, אַז פון וואַסער לעבן ברוקלין בריק האָט מען אַרויסגעצויגן דעם קערפּער פון א דער־טרונקענער פרוי, און עס האָט זיך אַרויס־געוויזן, אַז דער מערדער איז געווען גראָף וואָלף, דער זעלבער גראָף וועלכער איז געווען דער הויפּט עדות קעגן איר, הילדאַ׳ן.

מען האָט נעמלאַך אויסגעפינען, אַז די דערטרונקענע איז געווען גראָף וואָלף׳ס פרוי, און ער האָט איר דערמאָרדעט אום פון איר לויז צו ווערן. הילדאַ איז אָבער פאַראורטיילט געוואָרן בלויז אויף דעם עדות זאָגן פון גראָף וואָלף, און אויף דער עדות זאָגן פון א מערדער און א ביגאַמיסט קאָן מען זיך געוויס ניט פאַר־לאָזן.

און אזוי האָט זי געקראָגן איר פריי־הייט און איר גאַנצער אורטייל איז צו־ריקגערופן געוואָרן.

די אומגליקלאַכע יונגע פרוי האָט צו־זאַמענגעלייגט די הענט אויף דער ברוסט און האָט זיך יעצט ערגאַר דערמאָנט אַן דעם קליינעם היצערנעם נעצן בילד פון דער גרויסער פרוי און אַן דער געשיכטע וואָס דער גאַווערנאָר האָט אים דערציילט. און אים איז איינגעפאַלן דער גדאַנק אז ער האָט געפונען א שפּור פון עלענ׳ען.

וואַרשיינלאַך איז די אומגליקלאַכע עלען, וועמעס בילד עס האָט אים אזוי שטאַרק איבעראַשט אין דעם גאַווער־נאָר׳ס פּאַלאַץ, געווען געפאַנגען אין דעם פּאַלאַץ פון דעם ראַדזשאַ. זי איז אַנט־לאָפן אום זיך צו רעכן ביי זיינע אַרבע־טער, אָבער דער ראַדזשאַ האָט וואַרשיינ־לאַך האָט דער ראַדזשאַ געשיקט נאָך איר א פאַרפאָלגער.

ער האָט א ווײַלע געטראַכט, און נאָכ־דער האָט ער געזאָגט צו סאַליאַמאַ׳ן:

— דו ביסט דאָך באַקאַנט מיט די פאַר־העלטענישע פון לאַנד, דייגקסטו ניט אז דאָס איז אזוי געווען?

אויף סאַליאַמאַ׳ס געזיכט האָט זיך באַ־ווען אַן אויסדרוק פון פאַרלעגנהייט, עס איז געווען קלאָר, אז ער ווייס עטוואָס, אָבער ער ווײַל ניט רעדן.

— נו, סאַליאַמאַ, — האָט ערגאַר גע־פרעגט אומגעדולדיק, — פאַרוואָס ענט־פערסטו ניט?

— סאַהיב, — האָט דער אינדיאַנער זיך געבעטן, — דערלײַב מיר אז איך זאָל דיר אויף דער פראַגע ניט ענטפערן, דען א אַדעניער דאַרף זיין באַלעבאָס ניט נאַרן.

דאָס האָט נאָך מער גערייצט ערגאַר׳ס נייגעריקייט. —רעד, — האָט ער צו אים געזאָגט, — איך אַלס דיין הער באַ־פעל דיר מיר צו ענטפערן אויף דער פראַגע.

דער אינדיאַנער האָט צוזאַמענגעלייגט די הענט אויף זיין ברוסט און האָט גע־זאָגט: —ווען דו באַפעלסט מיר, וועל איך רעדן, — אָבער דאָס איז ניט גוט פאַר דיר, סאַהיב, איך מוז דיר זאָגן אַז דיין פאַרדאַכט איז א פאַלשער, דו ווייסט פרוי איז פאַרלאָרן.

— יענער מאַן, וועלכער האָט איר נאָכ־געיאָגט איז ניט געווען געשיקט פון דעם ראַדזשאַ. — זאָנדאַרן ער איז געווען א "טהוגג" — א רויבער צוליב רעליגיע.

ערגאַר איז אין שרעק אָפּגעשפּרונגען צוריק. ער האָט עטלאַכע מאָל געהערט אין אויך געלעזן פון די "טהוגגס", און

"דאָס אידישע וואָרט"

דינט די אינטערעסן פון אַלע אידן פון מערב קאַנאַדע — פון די גרויסע לייקס ביז דעם פּאַסיפישן אָקעאַן.

"דאָס אידישע וואָרט"

העלפט בויען און באַפעסטיקן דעם יונגן אידישן ישוב פון מערב קאַנאַדע וועלכער איז צעשפּרייט איבער ריזיקע שטחים פון די פריירי פּראָווינצן.

"דאָס אידישע וואָרט"

איז דער צעמענט וואָס האַלט צוזאַמען דעם פאַרצווייגטן אידישן קיבוץ. מיט זיינע אינסטיטוציעס און אנשטאַלטן. העלפנדיק לייגן א ציגל צו א ציגל צו דעם נייעם גרויסן בנין פון אונזערע מערב פּראָווינצן.

לייענט און פאַרשפּרייט

"דאָס אידישע וואָרט"

געדרוקט אין אייער שפּראַך און אין אייערע אינטערעסן!

פּרינטינג און אַדוערטייזינג

דאָס זיינען אונזערע צוויי פאַכן!

ווענדעט זיך צו אונז אין אַלע אייערע באַדערפנישן פון דרוק אַרבעט און צייטונגס אַנאָנסן, און מיר גאַראַנטירן אייך

פולקאָמענע צופרידנהייט

THE ISRAELITE PRESS LIMITED

165 Selkirk Ave. Phone 52-213

10053 Jasper Ave. EDMONTON
100 Pinder Block SASKATOON
401 Lancaster Bldg. CALGARY
270 Main St. WINNIPEG, Man.
36 Wellington St. W. TORONTO, Ont.
227 St. Sacrament St. MONTREAL, Que.

די עלטסטע סטימשיפּ ליניע צו קאַנאַדע

1840—1930

איצט אין די צייט צו מאַכן אַראַנזשמענטס צו בריינגען אייערע פאַמיליעס און קרובים אין קאַנאַדע.

שרייבט צו דער קונארד ליין אין אייער מוטער שפּראַך און איר וועט באַקומען פ ר י י פולע איינצעלהייטן און הילף צו פאַרפולקאָמען די נויטיקע דאָקומענטן.

אויב איר באַשליסט צו שיקן געלט צו אייערע פאַמיליעס אין יורעפּע, וועט די קו־נארד ליין טראַנספּערירן דאָס געלט פאַר׳ן ביליקסטן קאָסט.

די קונארד ליין האָט אַפיסעס אין אַלע איי־ראָפּעיִשע לענדער. און די דאָזיקע אַפּי־סעס וועלן געבן יעדע הילף צו אייערע פאַ־מיליעס און פריינט.

Cunard LINE

(פאָרטזעצונג קומט)

אידישע העלדן

שפאנענדער ראמאן פונ'ם אידישן לעבן אין דער צייט פון דער גרויסער מלחמה

פון י. ג.

(פארטזעצונג)

"א קאמפאניע רוסישע סאלדאטן איז אויפ'ן וועג נאך ביעליץ. זיי ווילן מאכן אזא חורבן ווי זיי האבן געמאכט אין מיסליץ. ראטעוועט די אידישע שטאט! אנטלויפט!"

זי האט דעם צעטעלע ניט אונטערגעשריבן, האט עס האסטיק צוזאמענגעלייגט, פארקלעפט אין א קאנווערט און עס איבערגעגעבן צו סעמיאנען, וועלכער איז איצט געשטאנען פאר איר פארוואנדלט אין א געוויינלאכן מוזשיק פון טיף רוסלאנד.

— גיי, האט זי אים געזאגט קורץ, — דער אין שטעטל וועט דיר אנצייגן וואו דער רב וואוינט.

סעמיאן איז אוועקגעגאנגען מיט גיטעל'ס שליחות, איבערלאזנדיק איר אליין.

און ערשט איצט, בלייבנדיק אליין אין דער פאלאטקע, זיינען ביי דער אומגליקלאכער אידישער מיידל געקומען צום אויסברוך דער גאנצער שמערץ, די אלע אנגעווייטאקטע געפילן, וואס האבן זיך אנגעקליבן אין איר הארצן.

דער שרעקלאכער טויט פון איר פאטער, וואס זי האט נאך ניט געקאנט פארגעסן, דאס אוועקרייסן פון איר, איר חתן פון אונטער דער חופה, דעם אומגליק פון מיסליץ און די געפאר פון ביאליץ, און דערצו נאך די פאלשע ראלע וואס זי האט געמוזט שפילן, און וואס איז געווען איבער אירע כחות, — דאס אלעס האט איז אזוי געוואלטיק דערשיטערט, דאס אז זי האט געפילט אז זי מוז צוזאמענברעכן.

און אליין אין דער פאלאטקע האט זי זיך איצט אראפגעלאזן אויף דער ערד, האט צוגעשפארט איר קאפ צום הענצל, און פון אירע אויגן האט זיך ארויסגעריסן א שטראם הייסע, און זודיקע טרערן.

זי האט געוויינט אויף איר אייגענעם שיקזאל, אויף דעם שיקזאל פון איר חתן, פון איר ברודער, און פון אלע אידן אין גאליציע, זי האט געוויינט וואס דער שיקזאל פון איר אידישן פאלק ליגט אין די הענט פון די קוואסטונאוס און קאנוויצקיס.

אבער די טרערן האבן איר לייכטער געמאכט, זי האט זיך געפילט עטוואס בארואיקט, און אין איר הארצן האט דערוואכט נייער מוט, נייע קראפט פארצוזעצן איר קאמף.

וועגן שלאפן האט זי גארניט געדיינקט. לאנגזאם האט זי זיך אויפגעהויבן און איז ארויסגעגאנגען פון דער פאלאטקע, איינאטעמדיק אין איר ברוסט די פרישע מארגנדיקע לופט.

———

אויפ'ן מאיאנטעק פון פאן קאנוויצקי האט אלעס אויסגעזעען ווי אויסגעשטארבען.

דער פוילישער פריץ און זיין שיינע טאכטער יאדוויגא זיינען אימער געוויינט געווען צו שלאפן שפעט. און הער אויפזעער קאזימיר טישקעוויטש איז אויך געווען ניט בעסער פון זיינע באלעבאטים, ער האט זיך געפירט ווי א גרויסער פריץ, און אזוי פלעגט אויף פאן קאנוויצקיס מאיאנטיק שטענדיק זיך אנהויבן שפעט דער טאג.

דער לוסטיקער באל, וואס איז געגעבן געווארן אלס ערן אוונט פאר קוואסטונאוו'ן און וואס האט זיך פארצויגן ביז שפעט נאך האלבע נאכט, האט אלעמען פארזונקען נאך אין א טיפערן שלאף, און אויך די רוסישע סאלדאטן, וועלכע האבן די גאנצע צייט געהוליעט צוזאמען מיט די פוילישע פויערים און זייערע פרויען, האבן געשמאק געכראפעט אין זייערע פאלאטקעס.

אפילו דער פאטרול איז איינגעשלאפן אויף דער וואך — קיין לעבעדיקער נפש איז ניט געווען צו באמערקן אויף פאן קאנוויצקי'ס מאיאנטעק.

מיט לאנגזאמע טריט איז דער יונגער סאלדאט, די פארקליידעטע גיטל, געגאנגען צווישן די פאלאטקעס. זי האט אין אמת'ן אליין ניט געוואוסט צו וואס זי גייט, זי האט ניט געהאט קיין באשטימטן ציל; אבער זי האט ניט געקאנט זיצן אויף איין ארט. זי האט ניט געקאנט איינרוען, איבעריקס, האט זי געוואלט ווארטן ביז סעמיאן וועט קומען צוריק פון זיין שליחות און הערן פון אים, אויב ער האט איבערגעגעבן דעם רב איר בריוו.

עס איז נאך געווען שטאק פינסטער און זי האט זיך אלץ מער דערווייטערט פון די פאלאטקעס און איז אלץ נעענטער צוגעקומען צו פאן קאנוויצקי'ס הויז.

דער גרויסער קודלאווער הונט, וועלכן פאן קאנוויצקי פלעגט געבן לעקציעס אין פוילישן פאטריאטיזם, האט שטארק א קנורע געטאן, באמערקנדיק דעם פרעמדן סאלדאט און האט אויף אים געוואלט אנפאלן, אבער נאכדעם ווי ער האט ארומגעשמעקט גיטלען פון אלע זייטן האט ער זיך רואיק צוריק אוועקגעלייגט לעבן זיין ביידל. ער האט זיך ווארשיינלאך איבערצייגט, אז עס איז ניטא קיין געפאר.

דערווייל איז אבער גיטל געגאנגען ווייטער. זי איז צוגעקומען צו דער ווערענדא, פון וואנען זי האט פריער נאכגעקוקט קוואסטונאוו'ן און זיין געליבטע יאדוויגא, זי האט זאגאר דערקאנט דעם פלאץ, וואו זי איז פריער געשטאנען, אבער זי האט זיך ניט אפגעשטעלט, נאר זי איז געגאנגען ארום, צו דעם הינטערשטען טייל פון פאן קאנוויצקי'ס שלאס.

זי האט גארנישט געקאנט זעען, אבער זי האט גוט געפילט ווי אלעס איז דא פארנאכלעסיקט. זי איז אלע ווייל געפאלן איבער אפגעהאקטע דערנער און איבער שטיינער, וואס זיינען געווען פארשפרייט אויפ'ן וועג. קאנטיק אז קיין מענש פלעגט דא ניט קומען אין דעם הינטערשטן טייל פון שלאס, און אז דא האט מען זיך ניט פיל געזארגט פאר דער באלעבאטישקייט.

גיטל האט שוין געוואלט אוועקגיין פון דאנען און צוריקגיין צו איר פאלאטקע, נאר פלוצלונג האט זיך איר געדאכט, אז זי הערט א גערויש ערגעץ אונטער אירע פיס.

זי האט זיך אפגעשטעלט און האט זיך איינגעהערט.

עס איז געווען ניט נאר אן אומבאשטימטער גערויש. נאר זי האט קלאר געהערט א מענשלאכע שטימע.

— פון וואנען קומט צו איך די דאזיקע שטימע? — ווי אזוי גרייכט עס צו איר פון אונטער אירע פיס?

זי האט אנגעהויבן צו זוכן, זי האט אין דער פינסטערניש פון דער נאכט געטאפט ארום זיך מיט די הענט און האט דערפילט ביי דער ערד אין וואנט פון מויער, לעבן וועלכן זי איז געשטאנען אנגעשפארט, א קליין פענסטער. זי האט געפילט די גראטעס, דורך וועלכע אירע צארטע הענט האבן אנגעטאפט דאס גלאז.

— דא איז א צימער אונטער דער ערד, — האט זי געמורמלט, — א קעלער מיט א פענסטער פארשלאגן מיט גראטעס, ווארשיינלאך א געפענגעניש, און פון דאנען הערט זיך איצט א שטימע! אן צווייפל א געפאנגענער! — ארימער און אומגליקלאכער מענש!

א ברענענדיקע נייגעריקייט האט איר ארומגעכאפט צו דערפארן ווער דער אומגליקלאכער איז? וואס האט ער געטאן? און ווי אזוי קומט ער אהער?

זי האט צוגעדריקט אירע אויערן צו די אייזערנע גראטעס און זי האט אנגעשטריינגט איר גאנצע הער קראפט.

אלס פלוצלונג האט זי א ציטער געטאן.

זי האט דערהערט פון אונטן ווערטער, אפגעריסענע ווערטער, וואס זי האט ניט געקאנט פארשטיין, אבער זי האט געהערט קלאר, אז די ווערטער זיינען אידישע, אין דער שפראך אין וועלכער זי אליין רעדט.

— ניין, — האט זיך צו איר געטראגן די שוואכע און פארשטיקטע שטימע פון אונטן, — ניט נאכגעבן — און וען — יא...

— א איך! — האט גיטל שיעור אויסגעשריען מיט אלע אירע לונגען, אבער זי האט זיך באלד צוריקגעהאלטן, — א איך, א געפאנגענער ביי פאן קאנוויצקי'ן! ווי קומט אהער א איך? וואס פאר א רעכט האט פאן קאנוויצקי צו האלטן א מענשן געפאנגען?

אין דעם ערשטן אויגנבליק איז גיטלען געקומען א געדאנק צו לויפן שוין און אויפוועקן קוואסטונאוו'ן און פאדערן פון אים, אז ער זאל באפרייען דעם געפאנגענעם, זי איז געווען זיכער, אז קוואסטונאוו וועט דאס טאן פאר איר. נאכהער אבער האט זי זיך איבערלייגט די זאך.

(פארטזעצונג קומט)

מאדאם ארקא, גלענצנדע מוטער ראָ־ליסטין, טרעט אויף צוזאמען מיט לואיס קרעמער [illegible] "עץ הדעת", פון יעקב גארדין.

פון די עלטסטע סטאקס
פון בראנפן אין קאנאדע

דער רעגירונגס סטעמפ דערציילט די געשיכטע

די גרויסע מחלקה צווישן דער קליניק און אינדארסירונג ביורא

(א דראמע אין איניקע אקטן)

פון איזידאר איש הורוויץ

ערשטער אקט

קליניק (רעדט צו זיך אליין): מען דארף ענדלאך מאכן שלום. גענוג שוין זיך געקריגט. מילא, זאל מיינס איבערגיין. איך וועל גיין צו זיי, און וועל פרובירן זיך איבערבעטן מיט זיי. מעגלאך עס וועט מיר געלינגען.

איין מיטגליד: אפשר וואלט מען דארפן פריער א טאפ טאן אין וואגן, מעגלאך אז זיי טראכטן גארניט פון פרידן? מיין עצה וואלט געווען צו פארהאנדלען מיט זיי וועגן שלום און דאן הערן וואס זיי וועלן זאגן דערצו.

א סך מיטגלידער: ניין, מען דארף ניט. וואס הייסט, זיי וועלן אונז געווים ניט אנטזאגן אין דעם פרידנס אנבאט. מיר זיינען זיכער אז זיי וועלן זיך אנכאפן מיט ביידע הענט ביי אזא געלעגנהייט. שטימט אלע איינשטימיק צו שיקן א דעלעגאציע וואס זאל בעטן פון זיי א "פערמיט".

(פארשלאג גייט איינשטימיק דורך) עס ווערט דערווייל טא דעלעגאציע פון דריי מענשן צו זעען זיך מיט דער "אינדארסיישאן ביורא".)

* * *

צווייטער אקט

(ביי א מיטינג פון דער אינדארסיישאן ביורא).

דעלעגאטן: מיר פארטרעטן די קליניק און פארלאנגען פון אייך א פערמיט צו זאמלען געלט פאר אונזער אנשטאלט. מיר ווילן מאכן שלום מיט אייך, לאמיר פארגעסן וואס עס איז געווען פריער, מישט איבער א בלאט פון דער פארגאנגענהייט, און פון היינט אן לאמיר ביידע ארבעטן צוזאמען.

א. ב.: טש... טש... לויפט ניט און ניט געאיילט זיך. דאכצעך מיר האבן מיט אייך אן אלטן חשבון מעגלאך אז איר האט פארגעסן אן דעם, — מיר, אבער, האבן דאס גראד ניט פארגעסן. איר זייט אין נאט... גרויסע שקאצים, וואס האבן ניט קיין דרך־ארץ פאר עלטערע, וואס דיינקט איר, איר זייט שוין אזוי גיך פארטיק מיט אונז? א, ניין, ניט ביי מאטיען. ערשטנס, זאגט אונז נאר, פריינדע, וואס וועט זיין אז איר וועט אונז אין דער צוקונפט ווידער גיט פאלגן, אונז הערן ווי דעם קאטער, פונקט ווי אמאל, מיט וואס זיינען מיר פארזיכערט איצט, אז איר וועט שוין אין דער צוקונפט האלטן ווארט און ניט ווידערשפעניקן א צווייטן מאל?

דעלעגאטן: מיר זיינען צופרידן און באפולמעכטיקט אייך צו פארזיכערן, אז מיר וועלן שוין מער אין דער צוקונפט ניט ווידערשפעניקן, אויב איר וועט האנדלען מיט אונז מענשלאך אין דער צוקונפט. מיר ווילן פארגעסן וואס עס איז געווען, אויב איר זייט אויך צופרידן צו פארגעסן און פארגעבן.

א. ב.: ניין, מיר זיינען נאך מיט אייך ניט פארטיק. ערשטנס ווילן מיר א חשבון פון אייך. ווייזט אונז אן ווי אזוי האט איר פארוואלטעט אייער קליניק ביז היינט און ברענגט אונז א "סערטיפייד סטייטמענט" וועגן אייער הכנסה און הוצאה, וועלן מיר שפעטער קאנען ריידן ווייטערע דבורים, ביז דאן וועלן מיר בעסער לאזן די זאך שטיין. קומט צוריק מיט אייער רעפארט, וועלן מיר מיט אייך ווייטער פארהאנדלען.

(דעלעגאטן גייען אוועק צו ברענגען א חשבון דער ביורא.)

* * *

דריטער אקט

(אין אינדארסיישאן ביורא)

דעלעגאטן: אט האט איר א חשבון פון אן אקאונטענט ביז דעם 1טן סעפטעמבער 1929:

הכנסה פון יאנואר ביז סוף אווגוסט, $12,000.00

הוצאה פאר דעם זעלביקן פעריאד — $3,500.00

ריינער פארמעגן ביי היינטיקן טאג, — $19,000.00

בילדינג קאסט, $21,000.00
לאט און טעקסעס, $3,00.00
צוזאמען $24,000.00

יאריד ריינער איינקונפט:
באזאר, $1,200.00
ציגל, $600.00
קאנטעסט, $3,700.00
קאר, $500.00
פראגראם $700.00
צוזאמען, $6,700.00

א. ב.: פארוואס האט איר געמאכט אזוי ווייניק איינקונפט פון באזאר און פון דער קאר?

דעלעגאטן: דערפאר ווייל אויפן יאריד האבן מיר געקויפט סחורות פאר דרייצן הונדערט דאלאר און אויך אויסגעגעבן קאנפע פערצן הונדערט דאלאר פאר דער קאר, וועלכע מיר האבן אויסגעצאלט פון יאריד געלדער — דאך פארדינט געלט אין ביידע, נאך אלע הוצאות, ווי רעפארטעט.

א. ב.: אלרייט. לאמיר דאס לאזן אויף שפעטער. זאגט אונז אבער, דעלעגאטן, צי קענט איר אונז ענטפערן קלאר אויף צוויי פראגן וואס מיר ווילן אייך איצט שטעלן?

דעלעגאטן: וואס זיינען אייערע פראגן?

א. ב.: ניט איר צו אז איר האט במחילה געהאט א גרויסן און א גראבן טעות אין אייערע חשבונות, אז איר האט טיף חרטה אין הארצן, און איר באדויערט דעם גרויסן פעלער וואס איר האט געמאכט ביז היינט. צווייטנס, צי גיט איר צו אז איר קענט ווייטער ניט אנגיין מיט אייער ארבעט און איר מוזט האבן אונזער דערלויבניש צו קענען ווייטער עקזיסטירן?

דעלעגאטן: וואס הייסט חרטה? מיר זעען ניט קיין טעות וואס מיר האבן ביז איצט געמאכט, און אונזער איינקונפט פון צוועלף טויזנט דאלאר פאר די לעצטע אכט חדשים קעגן דריי און א האלב טויזנט דאלאר הוצאות ווייזט דאך אן איבערפלעכלאך אז מיר קאנען אנגיין אויך אויף ווייטער גאנץ צופרידנשטעלנד.

א. ב.: טא, ווי זשע קומט איר צו אונז נאך א דערלויבניש צו זאמלען געלט, אויב אייך איז אזוי גוט?

דעלעגאטן: ווייל דער קליניק וויל ענדלאך שליסן שלום מיט אייך, כאטש מיר זיינען איצט אין זייער גינסטיקע אומשטענדן. מיר שטרעקן אויס א האנט צו אייך פאר שלום און בעטן אייך צו פארגעסן די אלטע שנאה צווישן אונז.

א. ב.: ניין, אבסאלוט ניין! מיר ווילן אייך און אנדערע גוט אנלערנען, אז איינמאל פאר אלעמאל, ווער עס פאלגט אונז ניט וועט קריגן גוט געשמיסן. — ענטפערט "יא" אויף די צוויי פראגן, און איר קריגט באלד א פערמיט. זאגט "ניין", און אלץ איז געענדיקט צווישן אונז.

דעלעגאטן: דאס איז אן ערנסטע סיטואציע מיר מוזן זיך בעראטן מיט אונזער קאמיטע וועגן דעם.

א. ב.: גוט, לאזט אונז וויסן אויב אייער קאמיטע איז צופרידן, אזוי שנעל ווי איר וועט עס וויסן.

* * *

פערטער אקט

(קליניק פארזאמלונג דיסקוטירט זייער שטארק, אייניקע זאגן אז די ביורא פארלאנגט צופיל, ווייל א פונט פלייש ווי שיילאק; אנדערע בעטן צו זיין רואיקער און ניט צורייצן די געפילן. אז דעלעגאטן זאלן ענטפערן — ניין, אויף ביידע פראגן, נאר זאלן דאך זוכן א מעגלאכן שלום. דעלעגאטן קומען צוריק).

דעלעגאטן: קאנט איר ניט אויסמיידן די דאזיקע צוויי שארפע פראגן, וואס וועט מעגלאך שאדן דעם גוטן נאמען פון קליניק?

א. ב.: ניין, איינמאל פאר אלעמאל — ניין! איר מוזט ארונטערשלינגען אדער אויסשפייען די צוויי ביטערע פילן. מיר מוזן אייך לערנען דרך ארץ, אז אין דער צוקונפט זאלן מער אזעלכע מרידות ביי אונז ניט פארקומען מיט אנדערע אנשטאלטן.

דעלעגאטן: א פארעפנטלאכונג פון אזא דעקלאראציע קאן ליידער פיל שאדן אונזער קליניק.

איינער פון ביורא (שטילערהייט): איר לאזט דאס איבער צו מיר; איך בין אין דער פרעס קאמיטע און וועל שוין גוט אכטונג געבן אויף דער פובליציירונג פון דער דאזיקער דערקלערונג.

דעלעגאטן: גוט, אויב אזוי דערקלערן מיר זיך שולדיק אין ביידע פראגן און האפן אז דאס וועט אייך ענדלאך צופרידן שטעלן.

(ששון ושמחה ביי דער ביורא. אלע שמייכלען).

ביורא: נו, אויב אזוי, דערקלערן מיר אייך איינשטימיק אלס אונזערע מיטגלידער און זאל זיין פון היינט אן און ווייטער שלום ושלוה ביי כל ישראל, אמן.

(אלע דריקן די הענט פון די דעלעגאטן)

* * *

(קליניק שטארק ניט צופרידן מיט דער דערנידערונג, דאך באשליסט זי אראפצושלינגען דעם שלום, רעספעקטירנדיק די דעלעגאטן).

(ביורא באליידיקט זיך פלוצלונג פון'ם רעדאקטארס א קריטיק, איז אין כעס אויף דער קליניק, באשליסט צו פארלאנגען א חוץ א מינדלאכן ענטפער אויף א שריפטלאכן, און בעט די קליניק צו מאכן א נייע אפליקאציע אלס מיטגליד פון ביורא, און זיי וועלן עס איינגיבן באטראכטן.)

(אין קליניק ווערט א גערודער: איינער פרעגט מיט צארן; דאכט זיך אז די ביורא האט שוין איינמאל אנגענומען אונז אלס מיטגליד, טא וואס זשע פארלאנגען זיי ווידער אן אפליקאציע? א צווייטער פרעגט אויך מיט רגזה: אויב זיי האבן פארעפנטלאכט אין דער פרעס דעם באליידיקטן שלום, פארוואס זשע האבן זיי עס געטאן? אויב זיי צווייפלען אין די ווערטער פון אונזערע דעלעגאטן? א דריטער פרעגט: אויב איינער פון דער ביורא האט פארזיכערט אז ער וועט אכטונג געבן אויף דער פארעפנטלאכונג, פארוואס זשע איז עס דערשינען אן זיין וויסן?).

(קליניק באשליסט ניט צו ענטפערן מער דער ביורא. איין פונט פלייש איז גענוג, שרייען אלע מיטגלידער. די זאך היינגט אין דער לופטן.)

פארהאנג פאלט.

עפילאג

עס איז צו באדויערן וואס ביידע אנשטאלטן האבן זיך ניט אויפגעהויבן עטוואס העכער פון די קליינע נישטיקע מיספארשטענדנישן. די אינדארסירונג ביורא האט געמעגט זיין עטוואס פארזיכטיקער אין אירע שארפע האנדלונגען מיט אן אינסטיטוציע וואס איז אזוי הארציק געשטיצט געווארן פון פילע אידן אין וויניפעג און מערב קאנאדע. עס איז שוין צייט צו זאגן צו דער ביורא: ארונטער מיט די הענט, פארזוכט איר אליין א ביטערע פיל און פילט דעם טעם דערפון.

ביים לעצטן מיטינג פון קליניק איז דורכגעגאנגען א פארשלאג צו פארלאנגען אן ארביטריישאן מיט דער ביורא. דאס איז גראד א צייטיקער פארשלאג און זייער א ווינשנסווערטער. עס איז שוין צייט צו מאכן א סוף צו דער דאזיקער כוחות פארשווענדונג.

קווינס טעאטער

פרייטאג און שבת אוונט
יאנואר 10 און 11

א פרעזענט צום פובליקום
ליידיס פריי — ליידיס פריי
2 מענשן פאר 1 טיקעט

לואיס קרעמער

פירט אויף צום ערשטן מאל אין וויניפעג דאס גרויסע מייסטערווערק פון

יעקב גארדין

"עץ הדעת"

אין 4 אקטן

איר מוזט עס זעען. קומט אין צייט. באשטעלט שוין אייערע בילעטן
פארגעסט ניט ברייננגען אייערע פרויען
ליידיס פריי!

זונטאג אוונט א גרויסער קאנצערט

היינט אויף דער ראדיא

CKY 780

7.00—קענעדיען עווערעדי שטונדע, — טשיין פון טאראנטא.
8.00—נעלסאן טשאקאלאד שטונדע, — טשיין פון טאראנטא.

CNRW 780

9.00—סי. ען. אר. טראנסקאנטינענטאל נעטווארק.

CJRW 499.7
פלעמינג
5.40—מוזיק.
6.00—אנקל פיטער.
830—מעלראז שטונדע.
9.00—אוירל היל און זיין ארקעסטער.

CJGX 650
יארקטאן
6.45—פארמערס פריירי ראדיא שעה.

WMAQ 670
6.00—שיקאגא. קאנצערט.

WJZ 760
6.30—ניו יארק. מעלאדי סטארס.

WBAP 800
6.30—פארט ווארט. ארקעסטער.

WEAF 660
7.00—ניו ארק. זונשיין ארטיסטן שעה.

WTAM 1070
8.00—קליוולאנד. ארקעסטער, געזאנג, פיטשור.

N.B.C.—WEAF
9.00—וויקטאר פראגראם.

WCCO 810
9.30—מינעאפאלים. טעאטער קלאסיקס.

N.B.C.—WEAF
10.00—אפערא "לא טראוויאטא".

KVOO 1140
10.00—טולסא. 2 שעה לוסטיקייט.

KMOX 1090
10.30—סט. לואיס. ארקעסטער פראגראם.

KOA 830
11.00—דענווער. געמישטער קווארטעט.

WLW 700
11.00—סינסינאטי. קלאסישע פראגראם.

WTAM 1070
11.00—קליוולאנד. פיטשור.

WBBM 770
12.00—שיקאגא. טאנץ מוזיק.

Classified Section — קלאסיפייד סעקשען

ספעציעלע פרייזן פאר אדווערטייזינג אין דער קלאסיפיצירטער אפטיילונג ·

איין מאל, 5 ס. פער "אגייט ליין" — פאר 3 מאנאטן, $2.15
פאר א וואך, 20 ס. — פאר 6 מאנאטן, $4.00
פאר א מאנאט, 75 ס. — פאר 1 יאר, $7.50

:: פערזענלאכעס ::
PERSONAL

PROF. SCOTT — 88 106
290 פארטעדזש עוו. איבער לייסעאום טעאטער
נייסטע בעסטע פאקס טראט און וואלץ סטעפס
קלאסן און סטריקטלי פריוואטע לעסאנס.
פולער קורס פון לעסאנס $5.00

LIGHTFOOT'S TALLY HO'S
פאר שליטן פארטיס
Phone 86 067 — Evenings 23 258

מיר קלייבן אויף טויטע פערד, בהמות, הינט, קעץ א.א.וו. פריי פון קאסטן. א באלוינונג וועט געגעבן ווערן פאר אזעלכע וואס וועלן געבראכט ווערן אין אונזער פלענט.
Phone 204 129; Res. 51 168,
WINNIPEG RENDERING CO. LTD.
I. Posner, Mgr.
347 Dupuy St. — St. Boniface

ארבעטער פארלאנגט
HELP WANTED

פארלאנגט א מיידל צו אננעמען א סעקרעטאר אמט צו דער עקזעקוטיוו אין א אידישער פאבליק ארגאניזאציע. מוז קאנען סטענאגראפיע און בוקקיפינג. זיך ווענדן צו ד. א. וו. באקס 6863.

פארלאנגט אן עקספיריענסד מאן פאר א קאנטרי דזשענעראל סטאר. סינגל אדער פארהייראט. וועט האבן א שטענדיקע שטעלע. זיך ווענדן 270 פריטשארד עווע.

פארלאנגט אן עקספיריענסד באי פאר א דזשענעראל סטאר אין א מייינינג דיסטריקט אין אנטעריא. מוז קאנען האלטן סטאק און מאכן ארדערס. ריידן און שרייבן ענגליש און האבן גוטע רעפערענסעס. זיך ווענדן אין 165 פאלסאן עוועניו, טעלעפאן 51 778.

:: צו פאררענטן ::
FOR RENT

צו פאררענטן צוויי שיינע רומס, מעסיקער רענט. מיט אלע באקוועמלאכקייטן. זיך פרעגן 393 רעדוואוד עוועניו.

צו פאררענטן שיינע 4 רומס מיט זומער קיטשן, אויך 4 רומס אפסטערס, סעפערעט, און א סטייבל פאר א פערד, טשיקן קוב און א. וו. ווענדן 380 רעדוואוד עווע. טעלעפאן 59 465.

צו פאררענטן א דריי רום סוויט מיט א באלקאני, אין א פריוואטער הויז. עלעקטרישער אויוון, הייסע וואסער שטענדיק. זיך ווענדן אין 662 מאניטאבא עוועניו.

צו סובלעטן אין באלטיק אפארטמענטס א דריי רום סוויט אויפן מיין פלאר. זיך ווענדן אין סוויט 2 באלטיק אפארטמענטס אדער צום קערטייקער, טעלעפאן 51 107.

:: צו פארקויפן ::
FOR SALE

צו פארקויפן אדער צו פאררענטן א לייריקע סטאר מיט דריי רומס אין א גוטן לאקיישאן. זיך ווענדן 282 רעדוואוד עוו.

א זייער באקוועמע און גוט געבויטע הויז פון 7 רומס אויף קאלעדזש עווע. לעבן מיין סטריט. גרויסע צימערן און מאדערנע איינריכטונגען. ביליק, פאר $4,400.
Sheps Agencies Ltd.
804 מיין סטריט
טעלעפאנס 761 55 און 807 53

[illegible] קילדאנאן, 5 אקער לאנד, דיירי, ערשטע קלאסיקע געביידעס, 20 קי, אלע נויטיקע מאשינען צו אפערירן א דיירי, א גייענדיקער געשעפט, $9,000, וועט אויסבייטן אויף א הויז אין דער נארט ענד
W. J. SCHADEK & CO. LTD.
311 McIntyre Blk. — Phone 22 782
אפן אוונטן ביז 8 אזייגער

געשעפט געלעגנהייטן
Business Opportunities

סעקאנד הענד קלארינג סטאר צו פארקויפן

איינע פון די בעסטע אין וויניפעג. זייער א גוטער לאקיישאן. א גוטע געלעגנהייט צו מאכן א שיינעם לעבען און שפארן געלט. וויליק צו פארקויפן קאמפליט, אדער בלויז די פיקסטשורס און איבערגעבן די סטאר אן דעם סטאק. זיך ווענדן אין 214 לאגאן עוועניו.

קאנפעקשאנערי און לייכטע גראסערי, באוואוסט אלס איינער פון די בעסטע געשעפטן אין שטאט. מוז איבער א צופאל גלייך פארקויפט ווערן. א גרויסע געלעגנהייט פאר מאן מיט $1,500 קעש.

דזשענעראל סטארס. מיר האבן א גרויסן אויסוואל פון די בעסטע געשעפטן אין וועסטערן קענעדא. פאר געשעפטסלייט מיט קליינעם אדער גרויסן קאפיטאל. איר מוזט זעען אונזער צעטל וואס שנעלער.

דעליקאטעסן. א גוטער געשעפט אין נארט ענד. סטאק און פיקסשורס $850, רענט מיט סטים היט, $25.

אויב איר ווילט א געשעפט, זעט
ת. פערלמאן, י. יאן, נ. זעלטשען
MUTUAL AGENCIES
796 MAIN ST. — PHONE 51 000

העכסטע פרייזן — שנעלסטע צאלונגען
פאר
פארס, הידס און הארס העיר
ווען אין שטאט באזוכט אונז אין אונזער נייעם פלאץ
R. S. Robinson & Sons
191 MARKET ST., EAST
Just East of Main Street
איסט פון מיין סטריט

א יעקב גארדין פיעסע, ליידיס פריי, דעם פרייטאג און שבת אין קווינס טעאטער

צום ערשטן מאל היינטיקן סעזאן, און צום ערשטן מאל אין קווינס טעאטער, פירט אויף לואיס קרעמער צוזאמען מיט מאד. ארקא, מר. און מרס. סווערדלאוו, מיס הילדא שווארץ, מר. קאמינסקי און אנדערע, א יעקב גארדין פיעסע.

"עץ הדעת" ווערט אויפגעפירט פרייטאג און שבת אוונט. אויסער דער דאזיקער דראמע גיט די קווינס טעאטער טרופע א פרעזענט צו די קווינס טעאטער פאטראניזירער, און דאס איז — ליידיס פריי!

יעדער מאן וואס קויפט א בילעט פאר היינטיקן פרייטאג אדער שבת אין קווינס טעאטער, קאן מיטנעמען זיין פרוי, זיין כלה אדער באקאנטע, פריי!